

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΑΥΤΟΒΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ.

Ἡ ἐλευθερία τῆς θελήσεως εἶναι ἀναγκαῖος καρπὸς τῆς πνευματικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Καθ' ὅσον αὕτη ἀναπτύσσεται, κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς ὀριμάζει. Δι' αὐτοῦ τρέφεται ὁ χρόνος τῆς ἡμετέρας ζωῆς. — Ἐὰν ὑπετίθετο ὁμοία παρ' ὅλοις τοῖς ἀνθρώποις ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις, ἡ θέλησις αὐτῶν θὰ διέφευγεν ὡς ὁ κοινὸς πολλῶν κλασμάτων παρονομαστής. Ἀλλὰ τοιαύτη ταυτότης καταπολεμεῖται σταθερῶς ὑπὸ ἀπειρίας περιστάσεων ἀπὸ τῶν θεμελίων αὐτῶν τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως.

Ἐλευθερία λοιπὸν καὶ ποιικιλία παρίστανται ὡς δύο ὄροι ἀναπόφευκτοι τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀνθρωπίνης ἀποστολῆς, ἧτις, ἐκ τῆς ἐπόψεως ταύτης θεωρουμένη, ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ χάους. Πῶς! Ὁ μὲν ἄψυχος κόσμος μαρτυρεῖ κατὰ πᾶν βῆμα τὴν ἁρμονίαν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἔμψυχος εἶναι ἀνάξιος τῆς θείας ταύτης ἰδιότητος; Ὅταν ὁ Πλάτων εἶλεγεν, ὅτι οἱ ἀνθρώποι εἶναι δένδρα τοῦ οὐρανοῦ, (ρίζαι—τρίχες τῆς κεφαλῆς, κλάδοι—τὰ πρὸς τὴν γῆν τείνοντα ἄκρα), ἠννῶει ἄρά γε νὰ σατυρίσῃ τὸ θεῖον διὰ τὰ ἀυθαίρετα αὐτοῦ προϊόντα;

Ἡ ἀτοπία τοιοῦτου συλλογισμοῦ δὲν εἶναι, ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, εὐαπόδεικτος. Πρέπει νὰ μελετηθῇ τὸ ἄτομον καθ' ἑαυτὸ καὶ ὡς μέλος τῆς κοινωνίας, νὰ καταταχθῶσι δὲ ἀναλόγως τὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων. — Ἐὰν ὑπελογίζοντο πᾶσαι δεδομένου ἀνθρώπου αἱ πράξεις (ὡς προϊόντα τῆς ἐλευθέρας θελήσεως

αὐτοῦ), εὐκόλως ἠδύνατο τὸ μέγα τοῦτο ἄθροισμα νὰ διαιρεθῆ εἰς τόσας περιόδους, ὅσα τὰ κυριεύοντα αὐτὸ ἐλαττήρια. Τοιοῦτοτρόπως αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ ἐλαττώματα ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τόσοι σταθμοὶ τοῦ ρεύματος τῶν ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν. Ἐνῶ δὲ τῆς παιδικῆς ἡλικίας αἱ πράξεις ἔχουσι τι παιδικόν, ἡ ἡλικία τῶν παθῶν ἔχει τί ἰδιαιτέρον, ἡ ἡλικία τῆς νεότητος κινεῖται ὑπὸ δυνάμεως, τὴν ὁποίαν λησμονεῖ ἡ ἀνδρική ἡλικία, ἂν οὐχὶ εἰς ποσότητα, τοῦλάχιστον εἰς ποιότητα· ἔρχεται τέλος ἡ πρεσβυτικὴ ἡλικία, ἵνα συνδέσῃ τὰ δύο ἄκρα τῆς ζωικῆς γραμμῆς, τῆς ὁποίας οὕτως ἡ κανονικὴ ἀνάπτυξις ἀπολήγει εἰς αἰώνιον κύκλον. Ἐὰν εἰς τὴν γενικὴν ταύτην θεωρίαν τῶν ἀνθρωπίνων ἐλαττηρίων προστεθῶσιν αἱ διαφοραὶ τῶν βιομηχανικῶν καὶ οἰκογενειακῶν ἀποκαταστάσεων, αἱ κλιματολογικαί, ἐθνολογικαί, πολιτικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ τῶν τόπων περιστάσεις, εὐκόλως δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν μικρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ περιέχοντος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ αὐτοβουλία τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ ἐνεργήσῃ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παρατηρήσεως ταύτης εἶναι, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐνεργεῖ μὲν αὐτοβούλως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν στιγμήν, ὅταν ὅμως συνδέσῃ τὴν μονάδα ταύτην τοῦ χρόνου πρὸς τὰς προηγουμένας, βλέπετε, ὅτι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις δὲν ἠδύνατο τὸ πνευματικόν τοῦτο ὄν νὰ ἐνεργήσῃ κατ' ἄλλον τρόπον.

Ἐν τούτοις ὑπάρχει κέντρον ἐνώσεως τῶν ἀτομικῶν θελήσεων κατὰ πολὺ ἐτι δραστικώτερον. Ἐνῶ διὰ τὸ ἄτομον ἡ διαδοχὴ τῶν ἡλικιῶν καὶ τῶν περιστάσεων ἐκτυλίσσεται καθ' ὁλόκληρον τὸν βίον, διὰ τὴν κοινωνίαν αἱ ἡλικίαι καὶ αἱ περιστάσεις συνάπτονται ἐν παντὶ τοῦ χρόνου σημείῳ. Ἀλληλουχία τουτέστι φαινομένων, ἧτις, ὅπως ἐκτυλιχθῆ ἐν τῷ ἀτομικῷ βίῳ, ἀπαιτεῖ τὴν ὁλοκληρίαν αὐτοῦ, ἐνεργεῖται ἐν τῷ βίῳ τῆς κοινωνίας ἀδιαλείπτως. Παῖδες, νέοι, ἄνδρες, γέροντες, ζῶσι συγχρόνως καὶ τὰ ποικίλα φαινόμενα τῶν ἐνεργειῶν τοιοῦτων ἡλικιῶν ὁλοσχερῶς συμπίπτουσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἐνῶ λοιπὸν πᾶσα ἡλικία προσφέρει εἰς τὴν κοινὴν ζωὴν τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῇ περι-

στάσεις, ἕκαστον ἄτομον διαβαίνει ταχέως ἢ βραδέως, ἵνα προσθέσῃ καὶ αὐτὸ τὸν ὀβολόν του. Πόσον γόνιμος ἐντεῦθεν πηγὴ ἀτελευτήτων συνδυασμῶν ἐν τῇ μεγαλειτέρᾳ ποικιλίᾳ! — Καὶ ὅμως ἡ ὑπεράνω παντὸς ἀνθρωπίνου ὑπολογισμοῦ μάζα τοσαύτης ποικιλίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνεργοῦσι τεραστίαν προσθήκην αἱ ἱστορικαὶ περιστάσεις τῶν τόπων καὶ τῶν γενῶν, ὑπὸ γενικωτάτην ἐποψίν, μόλις τεθῶσι τὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας, εὐθὺς ὑποβάλλεται εἰς τὴν λειτουργίαν φυσικοῦ τινος ὀργανισμοῦ, τὸν ὁποῖον τὸ πνεῦμα μετὰ τῆς ὕλης κατεργάζεται δι' ὅλου τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Σύμπασα ἡ ἱστορία ἀποτελεῖ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ φαινομένου τούτου, ἀτελεῖ τοῦ ὁποίου ἔννοιαν παρέχει τὸ θέαμα ἀνθρώπων συνενούντων τὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις εἰς ἀνασῆκωσιν βάρους μεγάλου. Ἐνόσω ὑπάρχει ἡ ἐνότης τῆς ἐνεργείας, ἀλλότριος τῇ ἡμετέρα σφαίρα ἀνθρώπος ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ τὸ ὅλον ὡς τι ὀργανικόν, καθὼς ἡ φαντασία τῶν ἀρχαίων ἀνθρώπων ἔπλασεν ἐκ τῶν πρώτων ἰππέων τοὺς ἵπποκενταύρους. Ἐν τοιοῦτοις ὀργανισμοῖς εἶναι τις κύριος ἑαυτοῦ, καθ' ὅσον δὲν διαταράσσεται ἡ ἄρμονία τοῦ ὅλου· ἡ δὲ ἀτομικὴ ἐλευθερία εἰσέρχεται βαθμηδὸν εἰς τοιαύτην πειθαρχίαν, ὥστε προθύμως ψηφίζει αὕτη τοὺς χαλινοῦντας ἑαυτὴν νόμους, μέχρις αὐτῶν τῶν ἰσχυρωτάτων συγκεντρωτικῶν Λυκουργείων πολιτευμάτων. Μεταξὺ τῶν διαφορῶν δειγμάτων τοῦ φυσικοῦ τούτου τῆς κοινωνίας ὀργανισμοῦ, ἀρκεῖ ἡ ἐν αὐτῷ λειτουργία τῆς ἐμπορικῆς ἀγορᾶς, ἧτις προμηθεύει τὰ χρήσιμα τοῖς ἀνθρώποις πολὺ πρεπωδέστερον καὶ πολὺ ἀσφαλέστερον, ἢ ἐὰν ὑπῆρχεν εἰδικὴ τις περὶ τούτων πολιτικὴ ἐξουσία ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μεγαλοφουεστέρου τῶν θνητῶν. Ἡ κοινὴ γνώμη ἐπίσης· κατάγεται μὲν ἐκ τῶν ἀτομικῶν γνώμων, μετουσιοῦται ὅμως εἰς τοιοῦτον βαθμὸν καὶ περιβάλλεται τοιαύτην δύναμιν, ὥστε δὲν ὑπάρχει βραχίων ἱκανὸς νὰ τῇ ἀντιταχθῆ. Αὐτοὶ οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου, οἱ νικηταὶ τῶν Γιγάντων καὶ τῶν Τιτάνων, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνθέξωσι κατὰ τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων

γνώμης! Τοιαῦτα σημεῖα ὀργανικῆς (sui generis) συγχρο-
τήσεως ἑαυτῆς ἢ κοινωνία κέκτηται πολλά. Χωρὶς νὰ εἶναι
ἀναπόφευκτον νὰ μνημονευθῶσιν ὅλα, τὰ πλεῖστα εἰκονί-
ζονται ἐν τῇ ἐπομένῃ τοῦ Genovesi βαθυτάτῃ ἰδέᾳ «*L'uomo
é un' tal potenza, che unita all' altra non fa un eguale alla som-
ma, ma al quadrato dela somma.*»

Ἐνώπιον τοιούτων φαινομένων τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανι-
σμοῦ τί εἶναι ἡ μονάς ἢ ἀνθρωπίνη; Ὅσοι θεωροῦσιν ἐ-
λάχιστον ἔργον τὸ κυλίειν τὸν ἔδιον πίθον, πά-
σχουσι φοβερὰν μυωπίαν, μικροῦ δὲ δεῖν, μεταφέρουσι τὸ
κέντρον τοῦ κόσμου ἐν ἑαυτοῖς. Ἡ ἀλήθεια ἐν τούτοις τῶν
πραγμάτων εἶναι, ὅτι, ἐνῶ ἡ ἐλευθερία ἠλπισεν ἐν τῇ με-
γάλῃ τοῦ κόσμου ποικιλίᾳ τὴν ἑαυτῆς χειραφέτησιν, (ὅπως
λέγεται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλευθερώτερος ἐν ταῖς μεγά-
λαις πόλεσιν ἢ ἐν τοῖς χωρίοις), ἀνεπιστήτως εὔρε τὸν
τόπον κατεληγμένον ὑπὸ τοῦ προεκτεθέντος κοινωνικοῦ
ὀργανισμοῦ, ὅστις κατατάσσει τὰ μόρια του μετὰ τάξεως,
ἐνώπιον τῆς ὁποίας οἱ δοκιμώτεροι στρατιωτικοὶ διοργανι-
σμοὶ ὠχρῶσι.

Μεταξὺ τῶν διαφορῶν μεθόδων, δι' ὧν οἱ φιλοσοφοῦντες
προσεπάθησαν νὰ ἀναγνώσωσιν τὰ μυστήρια τῶν κοινωνικῶν
ὀργανισμῶν, ἡ πρώτη εἶναι ἀντανάκλασις τοῦ ἐν ἡμῖν ἀν-
θρώπου· συνίσταται δὲ εἰς τὸ ἐξ οικείων κρίνειν τὰ ἀλλότρια.
Περὶ τὸν νὰ ἀποδειχθῇ τὸ ἐν πολλοῖς ἀυθαίρετον τῆς με-
θόδου ταύτης, μὴ δυναμένης νὰ ἀξιωθῇ τῆς δεούσης ἐπι-
στημονικῆς ἐξακριβώσεως, ἡ ἀπουσία τῆς ὁποίας ἄλλως
(ὁμολογητέον) δὲν ἐμποδίζει τὴν εὐχρηστίαν τῆς ἐν ὅλαις
ταῖς ἐποχαῖς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ὁ τελευταῖος ἐν τού-
τοις λόγος ὀφείλεται εἰς τὴν ἐτέραν μέθοδον, ἣτις κατ' ἀν-
τίθεσιν πρὸς τὴν ἐξ ὑποκειμένου ἀνωτέρω, ἠδύνατο
νὰ ὀνομασθῇ ἐξ ἀντικειμένου. Ἀντέχει αὕτη εἰς τὴν
βάσανον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης καὶ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ
ψυχρωτέρου κανόνος τῆς λογικῆς, καθ' ὃν, ὅτι ἀληθεύει
ἐπὶ τινῶν ἀτόμων τάξεως τινος, ἀληθεύει καὶ πρὸς ὅλην
τὴν τάξιν αὐτὴν, καὶ ὅτι ἀληθεύει ἐνίοτε, εἶναι πάντοτε ἀ-

ληθές εἰς ὁμοίας περιστάσεις. Ἡ ἀξία λοιπὸν τῆς μεθόδου
ἐξαρτᾶται ἰδιαιτέρως ἐκ τοῦ πλήθους τῶν παρατηρή-
σεων· ὅσω πλείονα ἄτομα χορηγοῦσιν αὐτάς, τόσω αἱ ἀτο-
μικαὶ λεπτομέρειαι ὑποχωροῦσι ἐνώπιον τῶν γενικῶν σχέ-
σεων, αἵτινες διέπουσι τὰς μεγάλας ομάδας. Ἐπὶ τῆς με-
θόδου ταύτης θεμελιούται ἡ Καταστατικὴ τῶν κοινωνικῶν,
ἡ ἐπιστήμη τοῦτέστι τῶν μεγάλων ἀριθμῶν ἐν τῇ σχέσει
αὐτῶν πρὸς τὰ παντὸς εἶδους κοινωνικὰ συμφέροντα. Εἶναι
περίεργος ἡ χρῆσις τῆς μεθόδου ταύτης ἐπὶ τῶν ἀνθρωπί-
νων πράξεων, διότι συμβαίνει καὶ ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ
ὅτι περὶ τοῦ ὕλικου λέγει ὁ Quetelet ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ
περὶ Κοινωνικῆς Φυσικῆς Δοκιμίου του. Ὁ θέλων νὰ ἐξε-
τάσῃ πολὺ ἐγγύθεν μικρὸν τμήμα μεγίστης τοπικῆς πε-
ριφερείας θὰ ἴδῃ ἐντὸς αὐτοῦ ποσότητα φυσικῶν σημείων,
συνηθροισμένων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον αὐθαιρέτως καὶ
ὡς ἀπὸ τύχης· ἅμα ὅμως ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῆς περιωρισμέ-
νης θέσεως του, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ θὰ περιλάβωσι μείζονα
ἀριθμὸν σημείων, διὰμοιραζομένων μετὰ κανονικότητος.
Ἐπομακρύνεται ὅμως ἔτι μᾶλλον; Τότε δὲν βλέπει πλέον
τὰς αὐθαιρέτους τοποθετήσεις τῶν διαφορῶν σημείων, ἀλλὰ
θαυμάζει τὴν γενικὴν τῆς περιφερείας ἀρμονίαν. Ὅτι ἀ-
ληθεύει ἐπὶ τῆς περιφερείας τῶν ὕλικῶν σημείων, ἀληθεύει
καὶ κατὰ τὴν περιφέρειαν, ἐν ἣ ἐλευθέρως κινοῦνται μικρὰ
ἔμφυχα ὄντα. Ὅσον πλησιέστερον μελετῶμεν τοὺς νόμους,
οἵτινες διέπουσιν αὐτά, τόσον ἡ ἀπειρία τῶν ἀτομικῶν λε-
πτομερειῶν διασπᾶ τὴν ἐπὶ τοῦ ὅλου προσοχὴν ἡμῶν. Τοι-
ουτοτρόπως καὶ ὁ μελετήσας τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωτὸς εἰς
μοναδικὰς τοῦ ὕδατος σταγόνας δὲν δύναται νὰ ὑψωθῇ μέ-
χρι τῆς ἐννοίας τοῦ λαμπροῦ φαινομένου τῆς Οὐρανίας Ἴρι-
δος, ἂν ἐκ συμπτώσεως δὲν παρετήρησεν αὐτὸ ποτέ.

Ἡ Καταστατικὴ ὅθεν μεταφέρει διὰ τῆς κραταιᾶς αὐτῆς
χειρὸς τὸν παρατηρητὴν εἰς μέρος ὑψηλόν, ἐξ οὗ ἐπισκο-
πεῖ οὗτος τὰς γενικὰς τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ τάσεις.
Τότε ἀποδεικνύεται ἡ σμικρότης τῆς ἐξ ὑποκειμένου μεθό-
δου, ὅταν ἴδῃ τις τοὺς πληθυσμοὺς τῶν κοινωνικῶν, ποιούν-

τας, ὡς ὑπὸ τὸ νεῦμα ἀοράτου δυνάμεως, τοὺς μεγάλους αὐτῶν ἔλιγμούς. Ὅπόσον μεγαλοπρεπὲς θέαμα! Ἐνώπιον αὐτοῦ ἡ ψυχὴ σταματᾷ μετὰ συγκινήσεως, εἰς μάτην δὲ προσπαθεῖ νὰ ἀνακαλύψῃ μετὰξὺ τοῦ πλήθους τὰ ἴδια αὐτῆς ἴχνη! Κατὰ πρῶτον ἡ ἐπιστήμη ἀντιλαμβάνεται τῶν κυριωτέρων ρευμάτων τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἀκολούθως εἰσέρχεται βαθύτερον, καὶ, ὅσω τελειοποιούνται τὰ μέσα της, ἀκόμη βαθύτερον. Ἐὰν ἠδύνατο νὰ ζωγραφίσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ὁ πίναξ, τὸν ὁποῖον θὰ ἔθετε ἐνώπιον τῆς ἀνθρωπότητος, θὰ ἀντεστοίχει ἀκριβῶς πρὸς τὸ σύμπλεγμα τῶν ἀρτηριῶν, τῶν φλεβῶν καὶ τῶν τριχοειδῶν σωλήνων· ἐνῶ ἐξ ὧν ρέει τὸ αἷμα, εὐρίσκει τρόπον ἢ ζωῆ, ἵνα μετ' αὐτοῦ εἰσχωρήσῃ μέχρι τῶν τελευταίων ἄκρων τοῦ σώματος.

Ἐὰν ὑπετίθετο στάσιμος ἡ ποσότης τῶν αἰτιῶν, εἰς ἃς ὀφείλονται τὰ φαινόμενα ταῦτα, οὐδεμίᾳ ἀμφιβολία, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα θὰ ἦσαν πάντοτε τὰ αὐτά. Δεδομένη π. χ. κατάστασις κλιματικῆ, ἐθνολογικῆ, πολιτικῆ, οἰκονομικῆ παρέχει τὴν δεῖνα ὥθησιν εἰς τὸ κοινωνικὸν σῶμα. Μεταβάλλεται ὁμως εἰς ὄρος καὶ τὰ ἐξαγόμενα εὐθὺς τροποποιούνται, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ἡ ἀνθρωπότης μεταβαίνει ἀπὸ περιόδου εἰς περίοδον. Ὁ προσεκτικὸς τότε παρατηρητῆς, ἀκολουθῶν τὰ διάφορα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς φαινόμενα, ἐκπλήσσεται διὰ τὴν ὀργανικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἐκτύλιξιν αὐτῶν. Συνήθως τὰ σημεῖα, ἐν οἷς ἐνοῦνται δύο περίοδοι, δὲν ἀποτελοῦσι καὶ τὴν ἰσχυροτέραν ἔντασιν αὐτῶν. Ὅταν π. χ. κατέρρευσεν ὁ Ῥωμαϊκὸς κόσμος ὑπὸ τὴν ὄρμην τῶν βαρβάρων, οὗτοι μὲν δὲν ἦσαν πλέον οἱ Κίμβροι τοῦ Μαρίου, οἱ δὲ στρατιῶται τοῦ Ἀετίου δὲν ὠμοιάζον τοὺς αὐλικούς τοῦ Ἡλιογαβάλου. Καὶ ὁμως τὸ βάραθρον ἀνοίγεται τόσῳ μέγα, ὥστε καταπίνει τοὺς σχετικῶς καλλιτέρους, οἵτινες πάλιν δὲν ὠθοῦνται τοῦλάχιστον εἰς αὐτὸ ὑπὸ τῶν φοβερωτέρων! Τοιαῦτα εἶναι αἱ τύχαι τῆς διεφθαρμένης περιόδου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ φθάνει τὴν ὑψηλοτέραν βαθμίδα· ἔπειτα ἄρχεται ἡ χαλάρωσις αὐτῆ τῆς διαφθορᾶς.

Καθὼς δὲ εἰς τὸ γῆρας αὐτῶν αἱ διεφθαρμένοι γυναῖκες ἐπαγγέλλονται τὸν διδάσκαλον τῆς ἠθικῆς, οὕτω καὶ αἱ διεφθαρμένοι κοινωνοὶ ἐξ ἀσθενείας σταματῶσι κάπου τοῦ, ἐνῶ καταφέρονται, κρημνοῦ, περιμένουσαι μετὰ κατανύξεως τὸν ποταπὸν νεκροθάπτην, ὅστις θὰ τὰς ρίψῃ εἰς τὴν ἄβυσσον.

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι κύριος τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἀνώτεραι βουλαὶ τὸν φέρουσι εἰς τὸν κόσμον. Ἐὰν γεννᾶται ἐντὸς λαοῦ πλουσίου ἢ πτωχοῦ, ἀνδρείου ἢ ἀνάνδρου, ἐπιστήμονος ἢ ἀμαθοῦς, ἐργατικοῦ ἢ φυγοπόνου, ἠθικοῦ ἢ διεφθαρμένου, καθ' ὅλου εἰπεῖν, προοδευτικοῦ ἢ ὀπισθοδρομικοῦ, δὲν εἶναι βεβαίως ὑπεύθυνος. Παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην νὰ προσέξῃ ἐντὸς τοῦ ἐπομένου φονικῆς τῆς Γαλλίας πίνακος. Ἀγνοῶ, ἂν θὰ θαυμάσῃ πλεῖστον τὴν προσέγγισιν τῶν ὀλικῶν κατ' ἔτος φόνων ἢ τῶν δι' ὧν ἐνεργήθησαν οὗτοι ὀργάνων. Ἄλλ' εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ σταματήσῃ εἰς μίαν ἀπορίαν· «τί κοινὸν μετὰξὺ ἐλευθέρας θελήσεως καὶ τοιαύτης κανονικότητος περὶ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἐγκλήματος;»

	1826	1827	1828	1829	1830	1831
Διὰ πυροβόλου	56	64	60	61	37	88
Δι' ἐγγειφιδίου κττ.	15	7	8	7	12	30
Διὰ μαχαίρας	39	40	34	46	44	34
Διὰ βάρβδου κττ.	23	28	31	24	12	21
Διὰ λίθων	20	20	21	21	11	9
Διὰ κοπτερῶν ὀργάνων	35	40	42	45	46	49
Δι' ἀπαγχονίσεως	2	5	2	2	2	4
Διὰ κρημνοῦ καὶ ὕδατος	6	16	6	1	4	3
Διὰ ποδοκτυπημάτων καὶ γρονθοκοπημάτων	28	12	21	23	17	26
Διὰ πυρός	0	1	0	1	0	0
Δι' ἀγνώστων τρόπων	17	1	2	0	2	2
Ὅλον τῶν φόνων	141	234	227	231	205	266

Οἱ βιώσαντες λοιπὸν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην (1826—1831) ἐν Γαλλίᾳ εὐρέθησαν, ἐν τοιαύτῃ κατ' ἔτος ἀναλογία, εἰς θέσιν ἢ νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν ζωὴν ἄλλου, ἢ ὑπὸ

τὴν χεῖρα αὐτοῦ νὰ ἀπολέσωσι τὴν ἰδίαν. Αἱ ἐπόμεναι πενταετίαι κέκτηνται ἰδιαίτερον διαφέρον, διότι ὑπελογίσθησαν κατὰ μέσον ὄρον ἐνιαυσίως

	1831-35	1836-40	1841-45	1846-50	1851-55
Δολοφονίαι	263	215	224	241	235
Ἀνθρωποκτον.	296	278	289	310	234
Φαρμακείαι	27	41	33	31	35
Πατροκτονίαι	15	15	16	17	16

Ἐπεταί ἄρα γε ἐντεῦθεν, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης δουλεύει ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀνάγκης, εἰς ἣν καὶ οἱ Θεοὶ ἐπέιθοντο; Δὲν ἐξετάζω τοῦτο. Φαίνεται ὁμως, ὅτι ὑπάρχουσιν ἀναγκαῖοι τινες ἀριθμοὶ ἀ γ α θ ο ὕ καὶ π ο ν η ρ ο ὕ, περὶ τοὺς ὁποίους στρέφεται ἡ ἀνθρωπότης. Ὑπάρχει ποσότης κοινωνικῆς ἀληθείας καὶ ποσότης κοινωνικοῦ ψεύδους, εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν ὁποίων ὄλαι αἱ παρελθοῦσαι, παροῦσαι καὶ μέλλουσαι γενεαὶ συντρέχουσιν. Ὑπὸ τὴν φωτεινὴν ἢ σκοτεινὴν ταύτην νεφέλην ἢ πνευματικὴ φύσις ἠλεκτρίζεται, ὃ δὲ ἀνθρωπος ἀνορθοῦται ἢ πίπτει. Ἐν τούτοις ἐγκρατεῖται εἰς τὴν φύσιν ἢ ἀδιάλειπτος μεταβολή· καθ' ὅσον δὲ τὸ πνεῦμα ἀναπτύσσεται κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ τρέπεται εἰς τελειότερους σκοποὺς καὶ τὰνάπαλιν. Ἡ ἐπιρροή του εἶναι αἰσθητὴ μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἐγκλήματος, διότι εὐρίσκει μὲν τοῦτο πάντοτε τρόπον, ἵνα καὶ ἐν τῇ κρείττονι κοινωνικῇ ἀναπτύξει ἐκβάλῃ τὴν εἰδεχθῆ αὐτοῦ κεφαλὴν ἐκ τινος ὀπῆς τοῦ κοινωνικοῦ ὑφάσματος, διὰ τὸν ἐπιμελῆ ὁμως ἐρευνητὴν ἢ κεφαλὴν αὕτη δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὕτη, μεταβαλλομένη κατ' ἐποχὰς καὶ τόπους, ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κοινωνίας φαινόμενα. Τοιοῦτοτρόπως οὐδὲν ἐμποδίζει π. χ. νὰ προεῖπη τις διὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἐγκλημα τῆς ληστείας, ὅτι καθ' ὅσον προάγεται ὁ τόπος εἰς πολιτισμὸν, συγκοινωνίαν καὶ πληθυσμὸν, θὰ ἀναγκασθῇ τοῦτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπαναστατικὴν τῶν ὀρέων σημαίαν καὶ νὰ εἰσέλθῃ ὑπὸ ἄλλα σχήματα ἐντὸς τῆς νέας τῶν πόλεων ζωῆς.

Ἀπανταχοῦ ἡ Καταστατικὴ τῶν ἐγκλημάτων μαρτυρεῖ

τὸν στενὸν σύνδεσμον μεταξὺ τῆς θελήσεως τῶν πραττόντων καὶ τῆς γενικῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ καταστάσεως. Ἀρκεῖ ἐποχὴ σιτοδείας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐρείας, ἵνα ἀμέσως αἰσθανθῇ ἡ κοινωνία ὅποια ἐγκληματικὰ σπέρματα ἐγκυμονοῦνται ἐντὸς αὐτῆς. Τοιοῦτοτρόπως παρατηρήθη ἐν Βελγίῳ, ὅτι τοιαῦται ἐποχαὶ περιλαμβάνουσι σχετικῶς πλείονα ἐγκλήματα γυναικῶν καὶ παίδων, ἐξ οὗ συνάγει ὁ K. Legoyt, ὅτι ἡ κατὰ τῶν ἡθῶν ἰοβόλος τῆς ἀθλιότητος διδασκαλία ἐπενεργεῖ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἀσθενεστέρων τῆς κοινωνίας μελῶν. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην δὲν εἶναι ἀδιάφορος ἡ ὁσημέραι εὐρυνομένη θύρα τῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ εἰσόδου τῶν γυναικῶν. Ἡ ἀνοικτὴ θάλασσα ἔχει τόσας περιπετειάς, ὅσας ἡ ἐν τῷ οἴκῳ ζωὴ δὲν ὄνειρεύεται. Καὶ μολαταῦτα ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας εἶναι τόσον μεγάλη, τὸ πνεῦμα τῆς ἡγεῖ τόσον βαθέως ἐν τῇ ψυχῇ, ὥστε ὑπάρχουσι πολλὰ συμπτώματα, ὅτι, ἐν μέλλοντι οὐχὶ πολὺ μεμακρυσμένῳ, τὸ ὠραῖον φύλον θὰ προτιμήσῃ ὄλους τοὺς κινδύνους ἀντὶ τοῦ ὑπερτάτου τούτου ἀγαθοῦ. Ἴδου πῶς ἐκτυλίσσεται ἡ ἀπλή αὕτη ἰδέα ἐν τῇ Ἀγγλικῇ τῆς γυναικείας χειραφετήσεως χώρᾳ. Ἐνῶ ἀπὸ τοῦ 1850—1854 ἐπὶ τῶν κατηγορουμένων, οἵτινες προσήχθησαν ἐνώπιον τῶν ὀρκωτῶν, 78 $\frac{3}{100}$ τοῖς $\frac{1}{100}$ ἦσαν ἄνδρες καὶ 21 $\frac{1}{100}$ τοῖς $\frac{1}{100}$ ἦσαν γυναῖκες, ἀπὸ τοῦ 1855—1859 ἡ ἀναλογία τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς γυναῖκας ἦν ὡς 77 $\frac{7}{100}$ τοῖς $\frac{1}{100}$: 22 $\frac{3}{100}$ τοῖς $\frac{1}{100}$. Ἡ ἐγκληματικότης λοιπὸν τῶν γυναικῶν αὐξάνει καθ' ὅσον μεταβάλλονται πρὸς αὐτὰς οἱ προϋπάρχοντες κοινωνικοὶ ὄροι. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ἐνδεικτικώταται εἶναι αἱ ἐξῆς ἀποκαλύψεις τῆς Καταστατικῆς, ἐν αἷς ἡ μετοχὴ τῶν Ἀγγλίδων εἰς τὰ κύρια ἐγκλήματα ὑπολογίζεται ἐπὶ τοῖς 100, ὡς ἔπεται·

	1839	1856
Ἐγκλήματα κατὰ προσώπων	41.2	48.4
» » ἰδιοκτησιῶν μετὰ βίας	6.2	8.2
» » » ἀνευ βίας	26.9	30.8
» » » μετὰ κακίας	10.5	29.8
Ἄλλα ἐγκλήματα	10.6	22.5

Ἐν διαστήματι λοιπὸν 17 ἐτῶν τὸ ὥραϊον φῦλον ἐλησμόνησε πλειότερον τὴν ὠραιότητα αὐτοῦ καὶ ἐσεβάσθη ὀλιγώτερον τὴν ὀγδόην τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἐντολήν.

Ἡ δύνατο ἢ σειρά τῶν λεπτομερειῶν νὰ ὀδηγήσῃ πολὺ μακράν. Ἄλλ' ὁ σκοπός μου ἀποβλέπει μᾶλλον τὴν γενικὴν τοῦ προκειμένου κοινωνικοῦ νόμου μελέτην. Ὑπάρχει ἐν τῷ κοινωνικῷ σώματι ἡ πνευματικὴ τῶν ψυχῶν τροφή, καθὼς ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ ἡ ὑλικὴ τῶν σωμάτων τροφή. Ὅπως ἀπέδειξεν ὁ Liebig, ὅτι μέγα μέρος τῆς ὑλικῆς δαπανᾶται εἰς παραγωγὴν τῆς ζωικῆς θερμότητος, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πνευματικῆς τροφῆς, ἀποτελεῖ αὕτη τὸ ἔλαιον τοῦ ἐν ὑμῖν καίοντος λύχνου. Ὅτι τὸ ἔλαιον τοῦτο εἶναι ἐξαγόμενον τῶν κοινωνικῶν τῆς ἐποχῆς ὄρων, μαρτυρεῖ τὸ σύστημα τῆς ποινικῆς ἀπομονώσεως, τὸ ὅποιον ἐν ὀλίγῳ διαστήματι χρόνου σβύνει τὸ μυστηριώδες τοῦ λύχνου τούτου φῶς. Δὲν εἶναι δὲ ἀδιάφορον φαινόμενον, ὅτι ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος ἀλλαγῆς μὲν ἐκτυλίσσεται ὑπὸ ἀπλετοῦ φῶς, ἀλλαγῆς δὲ ὑπὸ συγκερασμένου, ἀλλαγῆς δὲ ὑπὸ ἀμυδρὸν καὶ ἀλλαγῆς εἶναι πλήρης ἐκ πυκνοῦ καὶ μαύρου καπνοῦ.

Δυστύχημα ἢ εὐτύχημα, ἀγνοῶ. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι πανταχόθεν καθίσταται αἰσθητὸς ὁ κραταιὸς τῆς ἀνθρωπότητος νόμος, ὁ συνέχων τὸ ἄτομον πρὸς τὸ μέγα τῆς κοινωνίας ἄρμα. Ὑπὸ τὴν ἑλξιν αὐτοῦ ὁ ἀνθρωπος εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ἐλεύθερος εἰς τὰς πράξεις, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ ἰχθὺς εἰς τὰς κινήσεις. Δύναται ὁ τελευταῖος νὰ ἐκλέξῃ τὰ καθάρωτερα τῶν ὑδάτων, ποτὲ ὅμως νὰ ζήσῃ καὶ ἐντὸς τῶν οὐρανίων τῆς ἀτμοσφαιράς κυμάτων.

ΝΗΜΑΤΟΥΡΓΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.

Κατὰ τὰς ἐνώπιον τῆς Βουλῆς (Ἰούλιος 1873) ὑποβληθείσας εἰδήσεις τοῦ ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουρ-

γείου ἢ Ἑλληνικὴ βαμβακουργία περιέχει νῦν 29 750 κλωστήρας. Πρὸ ὀλίγων δὲ ἐτῶν ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἦτο μᾶλλον μικροσκοπικός. Πόση διαφορὰ ἀπέναντι τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ πορισμάτων τῆς μεγάλης ταύτης βιομηχανίας, τὴν ὁποίαν ὁ βάμβαξ τῶν ἀγρῶν ἐξασφαλίζει εἰς τοὺς μεγάλους πληθυσμούς τῶν πόλεων! Ἀπὸ 24 ἑκατομ. κλωστήρων κατὰ τὸ 1850, ἡ Ἀγγλικὴ βαμβακουργία εἶχε 30 ἑκατομ. κατὰ τὸ 1864 καὶ 37 $\frac{1}{2}$ ἑκατομ. κατὰ τὸ 1870. Ἀπὸ 250 χιλ. ἰστῶν (ἀργαλειῶν) κατὰ τὸ 1850, ἀνέβη εἰς 400 χιλ. τῷ 1864 καὶ εἰς 440 χιλ. τῷ 1870. Ἐν τούτοις τὰ βαμβακουργικὰ καταστήματα δὲν ἠκολούθησαν τὴν αὐτὴν πρόοδον. Ἐνῶ κατὰ τὸ 1850 ὑπελογίζοντο εἰς 1932, τῷ 1864 ἀνέβησαν εἰς 2887, ἵνα καταβῶσι τῷ 1870 εἰς 2483. Σημεῖον ὅτι ἡ τάσις τῆς νεωτέρας βιομηχανίας πρὸς τὴν συγκέντρωσιν λαμβάνει ὁσημέραι εὐρυτέρας διαστάσεις. Τῷ ὄντι ἀπὸ τοῦ 1864 μέχρι τοῦ 1870 μειοῦται μὲν ὁ ἀριθμὸς τῶν καταστημάτων, αὐξάνει δὲ ἡ δύναμις αὐτῶν κατὰ 7 $\frac{1}{2}$ ἑκατομ. κλωστήρας καὶ 40 χιλ. ἰστούς.

Ἡ κινουσα τὴν Ἀγγλικὴν βαμβακουργίαν δύναμις εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας μελέτης. Ἐνῶ τῷ 1850 ὑπελογίζετο εἰς 82 500 ἵππους, κατὰ τὸ 1864 ἀνέβη εἰς 292 χιλ. καὶ κατὰ τὸ 1879 εἰς 309 χιλ. Εἰς ἐποχὴν τουτέστι, καθ' ἣν (1850—1864) προσετίθεντο 9 ἑκατομ. κλωστήρες καὶ 150 χιλ. ἰστοί, ἢ ὅλη κινουσα δύναμις ἠῤῥξανε κατὰ 240 χιλ ἵππους· ἐν δὲ τῇ ἐποχῇ, καθ' ἣν (—1870) προσετίθεντο 7 $\frac{1}{2}$ ἑκατ. κλωστήρες καὶ 40 χιλ. ἰστοί, μόλις ἡ δύναμις τῶν ἵππων ἠῤῥξησε κατὰ 17 χιλ. Σημεῖον ὅτι αἱ νεώτεροι τῆς βαμβακουργικῆς βιομηχανίας τελειοποιήσεις ἐπέτρεψαν τὴν διὰ μικροτέρας δυνάμεως μειζόνων ἀποτελεσμάτων ἐπίτευξιν, καὶ ὅτι ἐν ταῖς προηγουμέναις μεθόδοις οὐσιώδης ποσότης δυνάμεως ἐδαπανᾶτο εἰς μάτην. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ἢ ἀναπτυσσομένη βαμβακουργία ἐν Ἑλλάδι ἐν γένει καὶ ἐν Πειραιεῖ ἰδιαιτέτως διατελεῖ εἰς τὴν ἀνάγκην ἵνα παρακολουθῇ τὰς ἀδιαλείπτως ἐνεργουμένας προόδους τῆς τέχνης, ἂν ἀποβλέπη εἰς σπουδαῖον τῷ ὄντι κατὰ τὴν Ἀνατολήν

συναγωνισμόν πρὸς τὸν βιομηχανικὸν τῆς Ἀλβιόνας κολοσσόν.

Οἱ βαρύτεροι διὰ τὴν ἡμετέραν βιομηχανίαν ὄροι ἀφορῶσι, πρὸ παντὸς ἄλλου, τὴν κινουσαν δύναμιν, καθόσον ἡ Ἑλληνικὴ γῆ δὲν εἶναι, ὡς ἡ Ἀγγλική, ἐπίσης ἐκ φύσεως προικισμένη διὰ γενναίων ἀνθρακοφόρων ἀποταμιεύσεων. Καὶ δύναται μὲν ἡ χρῆσις τοῦ ἐγγχωρίου ἀνθρακος νὰ συντελέσῃ τὸ καθ' ἑαυτὸν, ἡ ποιότης ὅμως αὐτοῦ ἔχει τοιοῦτον λόγον πρὸς τὴν δαπάνην τῆς παραγωγῆς τῆς προσηκούσης θερμότητος, ὥστε διὰ πολὺ ἡ Ἑλληνικὴ βιομηχανία ἔσεται εἰς ἥττονα λόγον. Ἐν τούτοις ἡ Ἑλληνικὴ χώρα κέκτηται εἰς ὑπατον βαθμὸν ἄλλου εἶδους φυσικὴν κινήσεως δύναμιν. Ἐννοῶ τὴν ἐκ τῶν ἀπείρων τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ἀνωμαλιῶν προερχομένην δύναμιν τῆς πτώσεως τῶν ὑδάτων. Δὲν ὑπάρχει δὲ παρ' ἡμῖν πηγὴ ὑδατος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον σπουδαία, ἣτις νὰ μὴ δύνηται νὰ κινήσῃ μέγιστον, ὑπεράνω παντὸς ὑπολογισμοῦ, ἀριθμὸν μηχανῶν. Ἡ δύναμις αὕτη ἐν Ἀγγλίᾳ κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ ἀνθρακος εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἐνῶ τῷ 1850 ἀνέβαινεν αὕτη εἰς 11 550 ἵππους, τῷ 1870 κατέπεσεν εἰς 8 390, εἰς περίστας καθ' ἣν ἡ πυρίνη δύναμις ἀπὸ 74 χιλ. τῷ 1850 ἀνέβη εἰς 300 χιλ. ἵππους τῷ 1870.

Ἐὰν ἀπὸ τῆς κινούσης τὴν Ἀγγλικὴν βαμβαουργίαν ἀψύχου δυνάμεως μεταβῶμεν εἰς τὴν ἔμφυχον δύναμιν αὐτῆς, ἀπὸ 330 χιλ. κατὰ τὸ 1850 ἐργατῶν ὑπελογίσθη αὕτη τῷ 1861 εἰς 451 569, ἵνα καταπέσῃ τῷ 1870 εἰς 450 087. Καὶ ἡ ἔμφυχος λοιπὸν δύναμις παριστᾷ τὰ αὐτὰ περίπου φαινόμενα κατὰ τὴν πρόοδον τῆς βαμβαουργικῆς βιομηχανίας, τὰ ἐξετασθέντα ἤδη ἐπὶ τῆς ἀψύχου αὐτῆς δυνάμεως. Διότι ἐνῶ ἀπὸ τοῦ 1850—1870 οἱ ἐργάται ἠῦξήσαν κατὰ 30 περίπου τοῖς $^{\circ}$, οἱ κλωστήρες καὶ οἱ ἴστοι ἠῦξήσαν κατὰ 80 σχεδὸν τοῖς $^{\circ}$. Τελειοποιηθεισῶν οὕτω τῶν μεθόδων, ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία ἐγένετο παραγωγικωτέρα.

Ἡ κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον Ἀγγλικὴ ἐριουργία ἀπο-

δεικνύει μείζονα ἐτι ἀνάπτυξιν. Διότι τὰ μὲν καταστήματα αὐτῆς ἀπὸ 1497 τῷ 1850 ὑπελογίσθησαν εἰς 1 679 τῷ 1861 καὶ εἰς 1827 τῷ 1870· οἱ δὲ κλωστήρες αὐτῆς ἀπὸ 1 575 000 τῷ 1850, ἀνέβησαν εἰς 2 182 000 τῷ 1861 καὶ εἰς 2 691 000 τῷ 1870· ἡ δὲ κινουσα ἄψυχος δύναμις ἀπὸ 22 000 ἵππων τῷ 1850, ἀνέβη εἰς 36 000 τῷ 1861 καὶ εἰς 62 000 τῷ 1870. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔμφυχον δύναμιν ἡ μετοχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἐριουργικὴν βιομηχανίαν δὲν παριστᾷ τὰ φαινόμενα τῆς βαμβαουργικῆς, διότι ἀπ' ἐναντίας διατελεῖ εἰς μέγιστην ἐπίτασιν· ἀπὸ 74 000 ἐργατῶν τῷ 1850 ἀνέβη αὕτη εἰς 87 000 τῷ 1861 καὶ εἰς 125 000 τῷ 1870. Περὶ τῆς ἡμετέρας ἐριουργίας οὐδεὶς λόγος. Ἐνῶ δουλεύει ἐτι εἰς τὰς μεθόδους τῆς βαρβαρικῆς ἐποχῆς, περιορίζεται συγχρόνως, τὸ πλεῖστον, ἐντὸς τῶν τευχῶν τῆς οἰκογενειακῆς τῶν χωρίων βιομηχανίας.

Θὰ ἦτο περίεργον νὰ συγκρίνη τις τὸν ἐργατικὸν πληθυσμὸν, τὸν ὅποιον ἐπασχολοῦσι ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι αἱ δύο αὗται βιομηχανίαι τοῦ βάμβακος καὶ τῶν ἐρίων. Ἄλλ' ἐνῶ ἐκ τῶν ἐκάστοτε Ἀγγλικῶν δημοσιεύσεων ἔχομεν μετὰ τῆς ἐπιθυμητῆς ἀκριβείας ὅλα τὰ διδόμενα πρὸς μελέτην τῶν τοιαύτης φύσεως κοινωνικῶν ζητημάτων, διὰ τὴν Ἑλλάδα τοιαῦται ἀπογραφικαὶ ἐργασίαι ἀνήκουσιν οὐσιωδῶς εἰς ἀπώτερον εἰσέτι μέλλον. Ἡ ἀπογραφικὴ ἀκρίβεια εἶναι φαινὸν ἀπαύγασμα τῆς πολιτικῆς ἀνατροφῆς τῶν λαῶν, καθὼς τὰ καλὰ ἐμπορικὰ βιβλία ἀπόδειξις τῆς ἐμπορικῆς προόδου αὐτῶν. Ἡ διοικητικὴ εὐθύνη κέκτηται ἐν τῇ ἀπογραφικῇ τῶν κυβερνήσεων ἐργασία τὸν ἀληθέστερον καὶ εὐρύτερον ἅμα ἔλεγχον. Λάβετε λοιπὸν τὸν ἀπογραφικὸν τοῦτον φανὸν καὶ, ὡς ὁ Διογένης, περιέλθετε τὰ ἔθνη. Ὅσα διοικοῦνται κάλλιον, ἀπογράφονται καὶ πληρέστερον. Ὅταν ὅμως ἄρχουσιν οἱ Ἀλκιβιάδαι, οἱ ἀκριβεῖς λογαριασμοὶ εἶναι περιττοί.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀγγλίαν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀσχολουμένων ἐν γένει εἰς τὴν νηματουργικὴν, ἀπὸ 596 082 τῷ 1850, ἀνέβη εἰς 907 249 τῷ 1870, δὲν ἠκολού-

θησε τούτέστι τὴν πρόοδον τῆς κινούσης τὰ καταστήματα ταῦτα πυρίνης ἄμα καὶ ὑδατίνης δυνάμεως, ἣτις ἀπὸ 134 247 τῶ 1850 ἀνέβη εἰς 507 790 τῶ 1870. Μεταξὺ τῶν ἐργατῶν τῆς γενικῆς ταύτης βιομηχανίας τὰ $\frac{2}{3}$ εἶναι γυναικῆς, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ἀξάνει ταχύτερον ἢ τῶν ἀνδρῶν (κατὰ 30 τοῖς $\frac{1}{10}$). Μόνον ἐν τοῖς βαμβακουργείοις τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ 460 000 τῶ 1850 ἀνέβη ὁ γυναικεῖος πληθυσμὸς εἰς 243 000 τῶ 1870, ἦτοι 50 τοῖς $\frac{1}{10}$, ἐνῶ ὁ τῶν ἀνδρῶν ἠύξησε μόνον κατὰ 30 τοῖς $\frac{1}{10}$ (134 000 τῶ 1850 καὶ 174 000 τῶ 1870). Ἡ μείζων ἔντασις τῆς ἀναπτύξεως ταύτης τοῦ γυναικεῖου πληθυσμοῦ ἐν τῇ νηματοουργικῇ βιομηχανίᾳ παρατηρεῖται ἐπὶ κορασίων μικροτέρας ἡλικίας τῶν 13 ἐτῶν, διότι ἀπὸ τοῦ 1850 μέχρι τοῦ 1870 ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐτετραπλασιάσθη. Ὁ λόγος ἀπλούστατος ὅσῳ τελειοποιεῖται ἡ μηχανικὴ ἐργασία, τόσῳ ἀσθενέστεραι σωματικαὶ καὶ πνευματικαὶ δυνάμεις ἀρκοῦσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς.

Ἡ μηχανὴ λοιπὸν φέρει κατὰ νοῦν τὸν ἥλιον. Ὅ,τι εἶναι δι' αὐτὸν αἱ μικραὶ ἀναθυμιάσεις, ἐξ ὧν ἐν τούτοις αἱ μεγάλαὶ ἀποτελοῦνται βροχαί, τὸ αὐτὸ εἶναι διὰ τὴν μηχανὴν αἱ μικραὶ τῶν ἀνθρώπων δυνάμεις, ἐξ ὧν πληροῦται βιομηχανημάτων ὁ κόσμος. Πόσαι ἀνθρώπινοι ὑπάρξεις καταστρέφονται μεταξὺ τῶν ἀγρίων καὶ βαρβάρων φυλῶν διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀναλόγου πρὸς τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐνασχολήσεως! Ἀπὸ τοῦ σημείου ὅμως τούτου μέχρι τῆς ἀναβιβάσεως τῆς μηχανῆς ἐπὶ τοῦ ἄρματος τῆς μυθολογουμένης Ἰνδικῆς Θεᾶς, τῆς κατατρογούσης τὰ τέχνα τῶν ἀνθρώπων, ὑπάρχει μεγάλη ἀπόστασις, τὴν ὁποίαν ἡ μὲν ἐπιστήμη σαφῶς διακρίνει, ἐν ἄλλῳ δὲ καιρῷ ἐξεταστέον, σχετικῶς πρὸς τὴν ὁσημέραι ἐπιτεινομένην καὶ παρ' ἡμῖν εἴσοδον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων ἐντὸς τοῦ νεωτέρου τῆς βιομηχανίας ἐργαστηρίου.

ΡΩΣΣΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ.

Ἴνα ὑποθέσῃ τις, ὅτι τὴν ἀπέραντον χώραν τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας κατοικεῖ λαὸς ὁμογενῆς, πρέπει νὰ ἀγνοῇ ὀλοσχερῶς τὴν ἱστορίαν τῆς μικρᾶς Μοσκοβιτικῆς ἐπικρατείας, ἣτις ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τοῦ μεγάλου τούτου ἐθνικοῦ συμπλέγματος. Ἐν τούτοις μεταξὺ τῶν διαφορῶν φυλετικῶν διακρίσεων, αἵτινες γρήγορα ἢ ἀργὰ ἀναλόγως τοῦ ἐν μέσῳ αὐτῶν εἰσερχομένου φωτός, θὰ ἀποκτήσωσιν ἰδίαν ἐθνικὴν συνείδησιν, δύο ἐθνολογικοὶ σπουδαιότατοι τύποι, ἐκ παλαιοῦ χρόνου, διαμοιράζονται τὴν Ρωσικὴν δύναμιν. Ὁ πρῶτος ἀνήκει εἰς τοὺς Τατάρους, ὁ δεύτερος εἰς τοὺς Σλάβους. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων τύπων ὑπάρχει μέγα χάσμα. Ἐνῶ οἱ Σλάβοι ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν, κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐν αἷς ἐγνώρισεν αὐτὴν ἡ λοιπὴ Εὐρώπη ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν ἀρχαϊκῶν θεσμῶν τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐλευθερίας, οἱ Τάταροι, συνεπεῖς πρὸς τὴν Ἀσιατικὴν καταγωγὴν αὐτῶν, δὲν γνωρίζουσι ἄλλην φιλοδοξίαν ἐκτὸς τῆς πατριαρχικῆς.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ ἱστορία τῆς Ρωσσίας μαρτυρεῖ τὴν σταθερὰν ὑπεροχὴν τοῦ Ταταρικοῦ στοιχείου, διότι, ἐπ' αὐτοῦ στηριζόμενος, μετετρέπη ὁ Κζάρος βαθμηδὸν εἰς ἀπόλυτον ἀρχηγὸν τῆς ἐπικρατείας, ὅπως τούτέστιν ὁ πατριάρχης ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Καθὼς ἐν Κίνα, οὕτω καὶ ἐν Ρωσσίᾳ ὁ αὐτοκράτωρ θεωρεῖται πατὴρ καὶ μήτηρ τοῦ πιστοῦ λαοῦ του. Ἐν ἐνὶ λόγῳ τὰ πάντα ὑπόκεινται εἰς τὴν φοβερὰν ἐξουσίαν του, ἄψυχα καὶ ἔμψυχα, σώματα καὶ συνειδήσεις.

Ἐν Ρωσσίᾳ δὲν ὑπάρχει, εἰ μὴ αὐτοκράτωρ καὶ λαός. Ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἀριστοκρατικὴ τάξις ἐν Ρωσσίᾳ εἶναι ἄγνωστος. Κατὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ χώρα ἐν ὀπισθοδρομήσει. Ἀπανταχοῦ, καὶ ἐν ταῖς μᾶλλον προωδευομέ-

ναις ἐπικρατείαις, αἱ ἀριστοκρατικαὶ μεσολαβήσεις διήνυσαν, ὡς φαίνεται, τὸ ἑαυτῶν στάδιον. Ὅταν ὁ ὑπουργὸς Bright (1869) γράφει εἰς Manchester, ὅτι ἐξ ἀπλῆς ἀνοχῆς ζεῖ ὁ θεσμὸς τῶν Λόρδων, ὅταν ἐν Ἰταλίᾳ ἢ Γερουσίᾳ (Ἰανουάριος 1873) ψηφίζει ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ 37 νόμους, δύναται νὰ συγχωρηθῇ εἰς τὴν Ρωσσίαν ἢ ἀριστοκρατικῇ ἔλλειψις. Καθὼς ἐν Τουρκίᾳ, οὕτω καὶ ἐν Ρωσίᾳ ἢ εὐγένεια ἀποκτᾶται διὰ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας. Ἐὰν ἐν δυαὶ κατὰ σειρὰν γενεαῖς δὲν εἰσέλθωσι τὰ μέλη τῆς εὐγενοῦς οἰκογενείας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ἐπικρατείας, ἀποβάλλουσι τοὺς τίτλους τῆς εὐγενείας αὐτῶν (Herzen). Οἱ δ' ἐξέχοντες ἐπὶ πλούτῳ ἢ ἐπ' ὀνόματι εἶναι ἐπίσης ταπεινοὶ θεράποντες, ὅπως καὶ ὁ τελευταῖος χειρῶναξ.

Ὁ λαὸς ἐν Ρωσίᾳ εὐρίσκεται ὑπὸ τὰς οἰκονομικὰς ἐκείνας περιστάσεις, αἵτινες εἶναι ἐπιτηδειόταται εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ὑπεροχὴν. Ἐν πρώτοις εἶναι διεσπαρμένους ἐν τὸς μεγίστων ἀποστάσεων (4 κατὰ □ χιλιόμετρον κάτοικοι). Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέον πνεῦμα τῆς πολιτικῆς ἐνώσεως διατελοῦσιν ἔτι ἐν σπαργάνοις. Ἐπὶ 100 ἀτόμων τὰ 98 εἶναι ἀναλφάβητα. Τὸ κλίμα καὶ ἡ ἀδιάλειπτος συγκοινωνία μετὰ τῆς ὑπερβορείου Ἀσίας δὲν εἶναι ἐκ τῶν μικροτέρων τῆς ὀπισθοδρομήσεως αἰτίων.

Τοιαύτη εἶναι ἡ κοινωνία· ἀλλὰ τοιαύτη δὲν εἶναι καὶ ἡ περαιτέρω τύχη αὐτῆς. Παρίσταται τις εἰς περιεργότατον θέαμα, καθ' ὃ, ἔχων ἀνάγκην ὁ ἀπολυτισμὸς νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τῆς ἐλευθερίας, ἐνδύεται τὰ ἐπιστημονικὰ ὄπλα τῆς καὶ ἀκολουθεῖ τὰς ὁδοὺς τῆς. Ἀπαιτεῖται ταχεῖα συγκοινωνία σήμερον καὶ ὄργανα πεφωτισμένα. Ἀνοίγουσι λοιπὸν αἱ θύραι τῆς ἐπικρατείας, κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸς σωτηρίαν, κατόπιν δὲ ὅπως εἰσέλθῃ ὁ Δ ο ὄ ρ ε ι ο ς Ἴ π π ο ς εἰς τὴν πόλιν τῆς Τρωάδος. Οἱ σιδηρόδρομοι καὶ αἱ ἐπιστήμαι θὰ μεταβάλωσι τὴν Ρωσσίαν ἐν ὀλιγίστῳ χρόνῳ πολὺ βαυτερον ἢ ὅλαι ὁμοῦ αἱ προηγούμεναι παντὸς εἶδους συμφοραί.—Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων ὁδῶν πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ σημειωθῇ ἡ χειραφέτησις τῶν δουλοπαροίκων, διὰ τὴν ὁ-

ποίαν ἢ μὲν ἱστορία ἐπιφυλάττει ἐπιφανεστάτην θέσιν τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξάνδρῳ, ἢ δὲ οἰκογένεια πολλὰ θὰ πῆη ποτήρια πικρά. Οἱ δουλοπάροικοι τῆς Ρωσσίας ἔχουσι τι συγγενὲς πρὸς τὴν τρίτην τάξιν (tiers état) τῆς Γαλλίας. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι ἢ μετὰ τῆς τάξεως ταύτης συμμαχία τῶν πρώην Γάλλων βασιλέων ἔρριψε κατὰ τὸν ἡμέτερον αἰῶνα τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Εὐρώπης. Ὅταν οἱ λαοὶ ὑψωθῶσι μέχρι τῆς ἐπιθυμίας τοῦ βασιλεῦσαι, ἢ γεωμετρικῇ ἀλήθειᾳ ἀποδεικνύει, ὅτι ἐπὶ ἐνὸς θρόνου δὲν δύνανται δύο νὰ καθήσωσι.

Μετὰ τὸν αὐτοκράτορα ἔρχεται τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας, ἐν τῷ ὁποίῳ εἰσέρχονται οἱ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπομακρυνόμενοι μεγάλοι τοῦ Κράτους ἀξιωματικοί. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρία τμήματα νομοθετικόν, πολιτικο-θρησκευτικόν καὶ οἰκονομικόν, ἀναλόγως τῶν διαφόρων τῆς δικαιοδοσίας ἐκάστου ὑποθέσεων, καὶ ἐξασκεῖ ἀπλῶς συμβουλευτικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν θελήσεων.

Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία εἶναι ὀργανισμένη ὡς ἐξῆς. Ἡ Γερουσία ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κλίμακος διαιρουμένη εἰς τμήματα, δικάζει ὡς παρ' ἡμῶν ὁ Ἄρειος Πάγος. Κατόπιν ἔρχεται εἶδος τι ἐφετείων. Ἐκάστη ἐπαρχία κεκτηταὶ πρωτοδικεῖον, μικρότερα δὲ ἐκτάσεις δικάζονται ὑπὸ συνελεύσεως εἰρηνοδίκων ¹⁾, μέχρι τῆς μικρᾶς περιφερείας, ἐν ἣ ἔτελος ἀπονέμει τὴν δικαιοσύνην εἰς εἰρηνοδικῆς.

Ἡ κυρίως διοίκησις διαιρεῖται εἰς δύο κλάδους, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἀποτελεῖται ἐκ δέκα ὑπουργείων· τοῦ βασιλικοῦ οἴκου (θέατρον αὐτοκρατορικόν, ἀκαδημία τῶν τεχνῶν), τῶν ἰδιοκτησιῶν τοῦ στέμματος, τῶν στρατιωτικῶν, τῶν ναυτικῶν, τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς παιδείας (ὅπερ δὲν ἔχει ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς νομικῆς σχολῆς καὶ διατελεῖ ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς Ἰ. Συ-

¹⁾ Τοιαῦται συνελεύσεις ἐπροτάθησαν πρὸ τινῶν μηνῶν, ἐν τῷ κατὰ πρόσκλησιν τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως γενικῷ συμβούλιῳ, τῶν ἐν Ἀθῆναις Ἐφετῶν, ὡς βαθμὸς δικαιοδοσίας καὶ ὡς μέσον κρείττονος ὀργανισμοῦ τῶν ἡμετέρων εἰρηνοδικεῖων.

νόδου), τῆς δικαιοσύνης (ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Γερουσίας), τῶν οικονομικῶν, τοῦ ἐμπορίου, τῶν ἐσωτερικῶν, καὶ τῶν ἐξωτερικῶν. Ὁ δὲ ἕτερος κλάδος ἀποτελεῖ τὴν Ἀρχιγραμματείαν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἔχουσιν ἐκ τῆς καλῆς αὐτῆς ὄψεως, πολλὴν ἀναλογίαν πρὸς τὴν Γερμανικὴν Ἀρχιγραμματείαν. Μέγα μέρος τῶν ὑποθέσεων τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἀποφασίζεται ἐν τῇ Ἀρχιγραμματείᾳ ταύτῃ, ἣτις θεωρεῖται συνέχεια τοῦ προσώπου τοῦ αὐτοκράτορος, παρὰ τῷ ὁποίῳ ὁ μηχανισμὸς αὐτῆς συγκεντρώνει τὰ οὐσιωδέστερα τῶν διπλωματικῶν ζητημάτων. Τοιοῦτοτρόπως ὅταν ἡ Ῥωσικὴ Κυβέρνησις ἐδήμεισε τὰ κτήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου, ἦτο μὲν τοῦτο ζήτημα ἐξωτερικόν, ἀλλ' ἂν ἡ δήμευσις αὕτη εἶναι ὀρησκειτικὴ ἁμαρτία, βεβαίως ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν δὲν θέλει κολασθῆ διὰ τοῦτο. Ἡ Ῥωσικὴ Ἀρχιγραμματεία εἶναι πολυπρόσωπος, διαιρεῖται δὲ εἰς τέσσαρα τμήματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν δέχεται καὶ μεταβιβάζει τῷ αὐτοκράτορι τὰς παντὸς εἶδους ἀναφορὰς τῶν ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, καὶ εἶναι οὗτοι πολυαριθμώτατοι· τὸ δὲ προετοιμάζει τοὺς νόμους καὶ ἔρχεται ἐπ' αὐτοῖς εἰς κοινωνίαν μετὰ τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας· τὸ δὲ προϊσταται τῆς ὑψηλῆς ἐν Ῥωσσίᾳ ἀστυνομίας καὶ ἐπιτηρεῖ τοὺς ξένους, καταστὰν διαδύητον ἐπὶ ταῖς διαπραχθεῖσαις δι' αὐτοῦ ἀθαιρεσίαις· τὸ δὲ διευθύνει τὴν γυναικείαν ἐκπαίδευσιν.

Περὶ τὴν κεντρικὴν ταύτην λειτουργίαν ἐνεργεῖ ἐν Ῥωσσίᾳ ἐπαρχιακὸς τις μηχανισμὸς ἄξιος ἰδιαιτέρας προσοχῆς, διότι εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὴν γενικὴν τῆς ἐπικρατείας τάσιν. Ὁ μηχανισμὸς οὗτος ἦν ἔργον ἀνάγκης. Χώρα τοσαύτης ἐκτάσεως ἀδύνατον ὑπῆρχε νὰ διοικηθῆ ἄνευ ποσότητος τινος ἀποκεντρώσεως ἐν τῇ διοικήσει. Οἱ γαιοκτητῆται λοιπὸν καὶ οἱ βιομήχανοι δεδομένου εἰσοδήματος ἐκλέγουσιν ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ ἀντιπροσώπους, οἵτινες ἀποτελοῦσιν ἰδιαιτέρας συνελεύσεις καὶ δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν ἐπαρχιακὰ συμβούλια μετὰ πολὺ ὁμῶς εὐρυτέρας δικαιοδοσίας. Εἰς τὰς ἐργασίας τῶν συνελεύσεων τούτων ὑπάγονται 1) αἱ γαῖαι, τὰ κεφάλαια καὶ τὰ εἰσο-

δήματα τῆς ἐπαρχίας, 2) ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ συντήρησις τῶν ἐπαρχιακῶν οἰκοδομῶν καὶ ὁδῶν, 3) τὰ πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἐπαρχιακοῦ λαοῦ ἐκ τῶν περιστάσεων μέτρα, 4) τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ναοὶ τῆς ἐπαρχίας, 5) τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθιδρύματα τῆς ἀλληλασφαλείας, 6) τὰ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας ἀναγκαῖα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μέτρα, 7) ἡ οικονομικὴ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ, ἡ δημοσία ὑγεία καὶ αἱ φυλακαί, 8) τὰ διάφορα μέτρα κατὰ τῶν ἐπιζωοτιῶν (ἡ κυρία ἐστία αὐτῶν ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ) καὶ τῶν καταστροφῶν, τὰς ὁποίας αἱ ἀκρίδες καὶ οἱ μῦς προξενοῦσιν εἰς τὴν γεωργίαν, 9) τὴν διανομὴν τῶν δημοσίων φόρων ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας, τὴν ψήφισιν τῶν τοπικῶν εἰσφορῶν καὶ τὴν διάθεσιν τούτων ὑπὲρ τῶν ἐπαρχιακῶν καὶ κυβερνητικῶν ἀναγκῶν, 10) τὸν διορισμὸν τῶν ἀναγκαίων προσώπων εἰς διαφόρους εἰδικὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ὑπηρεσίας καὶ τὸν κανονισμὸν τούτων κατὰ τὰς περιστάσεις.

Ὅποια ἔσεται ἡ εἰμαρμένη τοῦ ἐπαρχιακοῦ τούτου κατασκευάσματος; Ὅτι εἶναι σχολεῖον εὐρὺ αὐτοδιοικήσεως ἐντὸς ἐπικρατείας αὐταρχουμένης, ἀναμφίβολον. Δύο λοιπὸν δυνάμεις συνειθίζουσι πρὸς τὸ παρὸν νὰ βλέπωσι μετ' ἡρεμίας ἀλλήλας, μέχρις οὗ ἔλθωσι καὶ αἱ πονηραὶ τῆς συγκρούσεως ἡμέραι. Τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τῶν ἀνθρωπίνων.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΙΕΙΝΗ.

Πρὸ τινος χρόνου ἔλεγεν ὁ K. Littré, «πολλάκις ἠρώτησα ἑμαυτὸν, πῶς συμβαίνει ὥστε ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν νὰ ἐλλείπη εἰδικὸν ἐπὶ τῆς δημοσίας ὑγείας ὑπουργεῖον. Τοιαύτη ἰδέα μοὶ φαίνεται ἱκανῶς ὄριμος, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν ἄλλων καὶ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῶν. Τὰ μεγάλα ὑπουργεῖα τῆς καταναλώσεως καὶ τῆς παραγωγῆς,

τὸ ὑπουργεῖον τῶν οἰκονομικῶν, τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας, τῶν δημοσίων ἔργων, ἀντιστοιχοῦσι ἐν τῷ κοινωνικῷ σώματι πρὸς τὰς ἐν τῷ ζῳικῷ ὀρεπτικὰς λειτουργίας. Τὸ ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, μετὰ τῶν εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας ὑπὸ τὴν διαχείρησιν του καταστημάτων, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς ἀνωτέρας πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς τοῦ ἀτόμου δυνάμεις. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὑπάρχει κενόν, ἢ προφύλαξις τοῦ σώματος, ἢ διατήρησις τῆς υγείας τῶν λαῶν, ἐν μιᾷ λέξει, τὸ σύνολον τῆς δημοσίας υγιεινῆς. Τὸ κενὸν τοῦτο ἔμενεν ἀπαρατήρητον, ἐνόσω οἱ λαοὶ δὲν ἐμερίμων ἱκανῶς περὶ ἑαυτῶν, ἢ διοικήσις δὲν ἐγνώριζεν πρὸς τίνα νὰ ἀποτανοθῇ καὶ ἡ ἱατρικὴ δὲν ἦτο ἱκανῶς ἰσχυρὰ ὅπως παρέμβῃ. Σήμερον οἱ τρεῖς οὗτοι ὄροι ἐπλήρωθησαν. Καὶ οἱ λαοὶ ἐπιστατοῦσιν ἐφ' ἑαυτῶν καὶ αἱ διοικήσεις τὸ προσπαθοῦσι καὶ ἡ ἱατρικὴ κατέστη ἱκανὴ νὰ διευθύνῃ ἐπὶ τὸ ὠφελιμότερον, καὶ πρὸς τὸ ἄτομον καὶ πρὸς τὸ κράτος, τὴν μεγάλην ἐκείνην δύναμιν τῆς νόσου καὶ τῆς υγείας, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἣτις φέρει εἰς τὸ φῶς ἐκάστην γενεάν, ἵνα τὴν σκεπάσῃ ἀκολούθως ὑπὸ τὸν τάφον μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς.»

Θὰ ἦτο περίεργος ἅμα καὶ διδακτικὴ ἡ μελέτη τῶν καθ' ἐκάστην ἐπικράτειαν προσπαθειῶν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ μεγάλου τούτου ἐν τῷ κοινωνικῷ σώματι κενοῦ, τοῦ ὑπὸ τοῦ K. Littré καταγεγελλομένου. Τοιαύτη μελέτη ἤθελε μὲν ἀποδείξει τὴν ἀνύψωσιν τῆς δημοσίας υγιεινῆς εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν ὀρίζοντα, θὰ ἐξήρχετο ὅμως κατὰ πολὺ τῶν ὀρίων τῆς ἡμετέρας ἐπιθεωρήσεως. Δι' ἡμᾶς ἡ δημοσία υγιεινὴ εἶναι ὄργανον ἐπιτήδειον εἰς συντήρησιν καὶ αὔξησιν τοῦ ἀνθρωπίνου πληθυσμοῦ, ὅστις εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ τὸ μέσον τῆς οἰκονομικῆς τῶν κοινωνικῶν ἀναπτύξεως. Ὑπὸ γενικὴν λοιπὸν ἔποψιν ἢ τελειοποίησιν τοῦ ὄργανου τούτου ἀποτελεῖ περισπούδαστον θέμα τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας. Εἰς ποίαν κατάστασιν διατελεῖ τοῦτο ἐν Ἑλλάδι;

Ἡ υγιεινομικὴ παρ' ἡμῶν νομοθεσία διαιρεῖται εἰς δύο

κεφαλαιώδεις διακρίσεις, εἰς ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν. Ἡ μὲν ἐξωτερικὴ ἀποβλέπει τὰς ἐξωθεν ἐρχομένας προσβολὰς τῆς δημοσίας υγείας (λοιμοκαθαρτήρια, καθάρσεις), ἡ δὲ ἐσωτερικὴ τὰς ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας ἀναπτυσσομένας ἐπομένως τὰ νεκροταφεῖα, τὰ νοσοκομεῖα, τὰ νοσηρὰ ἐπαγγέλματα καὶ μέρη εἰς αὐτὴν ὑπάγονται, ἐν γένει δὲ ἡ ἐξέτασις τῶν ἱατρῶν, χειρουργῶν, κτηνιατρῶν, φαρμακοποιῶν καὶ μαιῶν καὶ ἡ γνωμοδότησις ἐπὶ τῶν μεγάλων τῆς δημοσίας υγείας ζητημάτων. Τὴν κυρίαν βᾶσιν τῆς υγιεινομικῆς ἡμῶν νομοθεσίας ἀποτελεῖ τὸ Ἱατροσυνέδριον, τὸ ὅποτον διορίζεται μὲν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἐργάζεται δὲ ἐπὶ τῇ προσκλήσει αὐτῆς ἐπὶ τῶν σημαντικῶν τῆς ἱατρικῆς ζητημάτων, χωρὶς ἐπ' αὐτῶν νὰ ἔχη ἡ κρίσις του ἀποφασιστικὴν δύναμιν.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ σκελετός. Ἐν τούτοις ἡ ἐν αὐτῷ ζῳὴ λείπει. Ἡ διοικήσις πάντοτε ἐθεώρησε μετὰ μείζονος εὐνοίας τὴν ἰδίαν σοφίαν ἢ τὴν τῆς ἐπιστήμης! Ἄνθρωποι οὕτως ἀγνοοῦντες τὰς ἐπιστημονικὰς προόδους ἔχουσι τὸν τελειοταῖον λόγον εἰς τὰ πρακτικὰ τούτων ζητήματα. Ἐν τούτοις πόσον διάφορος εἶναι ἡ ἀποστολὴ τῆς ἐπιστήμης. Ἐάν εἶναι πρόωρος ἐτι ἡ ἰδέα τῆς ἀναβιβάσεως τῆς δημοσίας υγιεινῆς εἰς ὑπουργεῖον, ἔπρεπεν ὅμως οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπιστήμης νὰ ἔχωσιν ἰσχυροτέραν τὴν φωνήν. Ἐπρεπεν οἱ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ ἐξασκούντες τὴν θείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνην νὰ χρησιμεύωσιν ὡς στερεὰ βᾶσις τῆς υγιεινῆς τῶν λαῶν ἀποκαταστάσεως. Ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης χορείας ἐκάστη ἐπαρχία ἔπρεπε νὰ προμηθεύηται διὰ τοῦ μέσου τῆς ἐκλογῆς τοὺς ἐπιστάτας τῆς κοινῆς ἐν αὐτῇ υγείας. Τοιοῦτοτρόπως οἱ πρὸς τὸ ἔργον ἐπιδοξιώτεροι θὰ ἀπελάμβανον τὰς ψήφους τῶν ὁμοτέγων καὶ σύμπας ὁ θεσμὸς θὰ ἐλάμβανε μεγάλην ζωὴν. Ἐκτὸς τῶν ἐντεῦθεν ἀποτελουμένων κατ' ἐπαρχίαν συμβουλίων, σύμπας ὁ τῶν ἱατρῶν σύλλογος ἔπρεπε νὰ ἀποτελῇ κανονικὰς ἐν τακτικαῖς περιόδοις συνελύσεις ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης τοῦ νομοῦ, ὅπως ἀνταλάσσωνται μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ αἱ νεώτεραι τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πείρας ἔρευναι. Εἰς μείζονας χρονικὰς

περιόδους αντιπρόσωποι τοῦ ὄλου τῆς ἐπικρατείας ἱατρικοῦ συλλόγου ἔπρεπε νὰ συναθροίζωνται κανονικῶς ἐν Ἀθήναις, ὅπως καλλιεργῆται ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνταλλαγὴ εἰς εὐρύτερον κύκλον. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τοπικὰ ζητήματα αἱ ἐπαρχιακαὶ τῶν ἱατρῶν ἐνώσεις εἶναι ἱκανὴ ἐγγύησις, εἰς γενικώτερα αἱ νομαρχιακαὶ συνελεύσεις λύουσι ὀριστικῶς τὰς τυχόν ἀμφιβολίας τῆς διοικήσεως, αἱ δὲ τῆς ἐπικρατείας ὀλοκλήρου κανονίζουσι τὰς ὁδοὺς τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς ἀπὸ ὑψηλότερας περιωπῆς. Ἐννοεῖται, ὅτι καὶ ἐκτάκτως τοιαῦται συνελεύσεις δύνανται νὰ καλῶνται, εἴτε ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς ἐπικρατείας, εἴτε ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ νομοῦ, εἴτε ἐκ τῆς πρωτοβουλίας δεδομένου ἀριθμοῦ ἱατρῶν, καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἐκ τοῦ μέσου τοιούτων τῆς ἐπιστήμης συναθροίσεων δὲν θέλουσιν ἐξέρχεσθαι γινῶμαι, ἀλλ' ἀποφάσεις, τὰς ὁποίας καὶ ὁ ὑπουργὸς καὶ ὁ νομάρχης ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ, καθ' ὅσον ἐπιτρέπουσιν οἱ πόροι καὶ ὁ λοιπὸς τοῦ τόπου ὄργανισμός.

Ἐκ τοιαύτης ἱατρικῆς ἐνώσεως, ἥτις, προῖον νόμου θὰ εἰσῆρχετο ἐν τῇ καθ' ὄλου κυβερνητικῇ μηχανῇ, δύνανται νὰ προσδοκᾷ ὁ λαὸς τὴν ἀνακάλυψιν καὶ θεραπείαν τῶν τοπικῶν ἐκείνων αἰτίων, τὰ ὁποῖα ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς δημοσίας ὑγείας. Αἱ ἐπιδημικαὶ καὶ αἱ ἐνδημικαὶ νόσοι δὲν δύνανται νὰ καταπολεμηθῶσι δραστηριώτερον, εἰμὴ διὰ τῶν πανταχόθεν συγκεντρουμένων φώτων καὶ ἐνεργειῶν. Ὑποθέτω πόσης χρησιμότητος διὰ τὴν δημοσίαν ὑγιεινὴν θὰ ἦτο ἡ καταστατικὴ τῶν ἀσθενειῶν καὶ βαθμηδὸν τῶν αἰτίων καὶ συνεπειῶν αὐτῶν ἐν τόσῳ μεγάλῃ ἀνταλλαγῇ ἰδεῶν, ὅσην ἐξηγεῖ τοιαύτη ἔνωσις τῶν εἰδημόνων. Ὑπὸ τοιοῦτο σύστημα τὰ νέα ὑδραγωγεῖα τῶν Ἀθηνῶν δὲν θὰ ὠφελούντο ἐκ τῶν ἐν αὐταῖς ὑπαρχουσῶν διὰ τὰς ἀκαθαρσίας ὑπονόμων, ὅπως διέλιθωσι τὰς ὁδοὺς, ὡς π. γ. παρετηρήθη ἐν τῇ ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων ἀρχομένη ὑπονόμῳ καὶ ἐν τῇ τῆς Ἑρμαϊκῆς ὁδοῦ (παρὰ τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου), τὰ σηπόμενα ὕδατα τοῦ Ἰλισσοῦ θὰ μετεβάλλοντο εἰς τερπνὸν θέαμα καὶ ὑγιεινὴν συνάμα χειτονίαν, τὸ δὲ ἐλῶδες Φάλη-

ρον θὰ μετεβάλλετο εἰς κήπον χαριέστατον. Αἱ ἀγοραὶ, τὰ σφαγεῖα, τὰ ἐδώδιμα, ὁ ἐμβολιασμός ¹⁾ θὰ εἶχον τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐπιστήμης, οὐχὶ μηχανικῶς, ὅπως συνειθίζεται ἐν τῇ γραφειοκρατίᾳ, ἀλλ' ὅπως γνωρίζῃ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἐνώπιον τῶν θείων τῆς ὀφθαλμῶν εὐθύνη τῆς ψυχῆς.—Μέγα μέρος τῆς νοσηρᾶς καταστάσεως τῶν Πατρῶν ὀφείλεται εἰς τὴν, καθ' ἣν ἐποχὴν (1828) ὠκοδομήθη ἡ πόλις, ἀγνοίαν τῶν νόμων τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς. Ὑπὸ τὰς οἰκίας εἰσέτι κατὰ τὸ πλεῖστον σώζεται τὸ ἀρχαῖον ἔλος. Ὡς ἂν μὴ ἤρκει δὲ τοιαύτη πληγὴ, ἡ πόλις συνέχεται μετὰ τοῦ νεκροταφείου τῆς, τοῦ ὁποίου τὰς ἀναθυμιάσεις ὁ κανονικῶς πνέων πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἄνεμος ρίπτει ἐπὶ τῶν οἰκιῶν τῶν ζώντων. Φεῦ! Ἐν πόσοις ἀκόμη χωρίοις αἱ περιοχαὶ τῶν ἐκκλησιῶν δὲν περιλαμβάνουσι τὰ τελευταῖα λείψανα οἰκογενειῶν, τῶν ὁποίων τὰ περιλειπούμενα μέλη διασκελίζουσι τοὺς νωποὺς τάφους, ἵνα ἀκούσωσι τὰ ἅγια τοῦ Ἰησοῦ λόγια!

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ.

Τὸ μὲν, ἡ φυσικὴ τοῦ ἀνθρώπου περιέργεια, τὸ δὲ, τὸ παντοειδὲς αὐτοῦ συμφέρον κατέστησαν ἐν παντί τόπῳ καὶ χρόνῳ τὰς νέας εἰδήσεις περιζήτητους. Ἀλλ' ἐν οὐδεμίᾳ ἄλλῃ ἐποχῇ αἱ εἰδήσεις ἀνεβιάσθησαν μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ εἰς τὴν τάξιν τῆς βιομηχανίας, ὅσον μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ τύπου εἰς τὴν ἐφημεριδογραφίαν. Ἐκ πρώτης ὀ-

¹⁾ Κατὰ τὸ τελευταῖον τῶν Γερμανῶν ἱατρῶν συνέδριον ἐν Leipzig ὁ K. Eulenberg παρετήρησεν, ὅτι ἐν τῇ Παραρρηνίᾳ ἐπαρχίᾳ ἐκ νεογνοῦ 3 μηνῶν ἐνεβολιάσθησαν 190 ἄτομα, ἐξ ὧν τὰ 140 δαμαλίδα καὶ τὰ 50 σίφυλιν. Κατόπιν ἐράνη ἡ σίφυλις ἐπὶ τοῦ παιδίου καὶ ἀπεδείχθη ὅτι ἄλλοτε ἢ μήτηρ αὐτοῦ ἦτο σιφυλιτικὴ.

ψεως ἢ νεωτέρα ἐφημερίς διαιρεῖται εἰς δύο σταθερῶς χωρισμένα μέρη, εἰς ὑπεράσπισιν ἀρχῶν καὶ δικαιωμάτων καὶ εἰς διάδοσιν εἰδήσεων.

Ἡ συλλογὴ τῶν εἰδήσεων τούτων ἐν μικραῖς μὲν σχετικῶς πόλεσιν εἶναι ἔργον τῆς διευθύνσεως τῆς ἐφημερίδος, ἣτις διὰ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς ἐξακριβώνει τὴν ἀλήθειαν τῶν καὶ δίδει ἐκάστη τὴν πρέπουσαν σπουδαιότητα. Τοιαύτη προεξέτασις εἶναι φυσικὴ καὶ ἔργον συνειδήσεως ἐντὸς τόπου ὀλίγας παράγοντος εἰδήσεις. Ἐν ταῖς μεγάλαις ὁμως πόλεσι περὶ ἐκάστην ἐφημερίδα σχηματίζεται χορεία κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πολυάριθμος συγγραφέων δεκαλέπτων, καθὼς λέγουσιν ἐν Ἀγγλίᾳ penny-a-liners, οἵτινες περιτρέχουσι τὰς ὁδοὺς, τὰ δημόσια μέρη καὶ, καθ' ὅσον δύνανται, τὰς οἰκίας, πρὸς συλλογὴν εἰδήσεων. Ἐπειδὴ πωλοῦσι τὸ ἐμπόρευμά των τοῦτο πρὸς τὰς ἐφημερίδας κατὰ στίχον, δὲν ὑπάρχει συμβεβηκός, τοῦ ὁποίου νὰ ἀπωλέσωσι τὰ ἔγγραφα καὶ νὰ ἀμφισβητήσωσι τὴν σπουδαιότητα. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ ἀπειρος πληθὺς τῶν εἰδήσεων, διὰ τῶν ὁποίων αἱ γιγαντώδεις τῆς Εὐρώπης ἐφημερίδες πληροῦσι τὰς μεγάλας αὐτῶν στήλας. Ἐκαστος ἐννοεῖ, ὅτι ἐν τοιοῦτῳ συστήματι συντρέχουσιν ὅλα τὰ πλεονεκτήματα καὶ ὅλα τὰ μειονεκτήματα τῆς κατ' ἀποκοπὴν ἐργασίας. Ἐπειδὴ τὸ συμφέρον τῶν ἐργατῶν τῶν εἰδήσεων ἔγκειται εἰς τὸ ποσόν, δὲν ἐπιτυγχάνεται τόσον τὸ ποιόν.

Ἡ αὐτὴ ἀρχὴ ἐκτείνεται καὶ εἰς τὰς ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μεταβιβαζομένας εἰδήσεις διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν ἀνταποκριτῶν. Ἀνεξαρτήτως τῶν δανείων, τὰ ὁποῖα φανερώς ἢ λεληθότως ἐνεργοῦσιν αἱ ἐφημερίδες πρὸς ἀλλήλας ἐπὶ τῶν εἰδήσεων τῆς αὐτῆς ἢ ἀλλοτρίας πόλεως, τὸ μέγα τῆς ἐφημερίδος συμφέρον ἔγκειται εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν νεωτέρων καὶ παρθενωτέρων εἰδήσεων· ὅσον ἢ ἐφημερίς ἐπιτυγχάνει τὸν σκοπὸν τοῦτον, τόσον εὐρύνεται ὁ κύκλος τῶν ἀγοραστῶν αὐτῆς. Δὲν ὑπῆρξε λοιπὸν μεγάλη κοινωνικὴ περιπλοκὴ, πόλεμος ἢ ὁμάς ἐθνικῶν συμφερόντων, χωρὶς αἱ σπουδαῖαι ἐφημερίδες νὰ ἀντιπροσωπεύ-

ωνται ἐπιτοπίως ὑπὸ δεδοκιμασμένων ἀνταποκριτῶν, οἵτινες, ἐξοχος τελειοποίησις τῶν δεκαλέπτων συγγραφέων, εἰς βαρείας δαπάνας ὑπέβαλον τὴν ἐφημεριδογραφίαν.

Ἐν τούτοις, ἐὰν ὑπετίθετο, ὅτι ἐν ἐκάστῳ τοιοῦτῳ κέντρῳ περιζήτητων εἰδήσεων, ὅλαι αἱ ἐφημερίδες, αἱ ἰδίους διατηροῦσαι ἀνταποκριτὰς, συνηνοοῦντο, εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ἀνταποκριτὴς διὰ τῆς προσθήκης ὀλίγων ὑποδεστέρων ὑπαλλήλων ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐργασίαν τῶν λοιπῶν. Ὁμιλῶ περὶ τῶν εἰδήσεων καὶ οὐχὶ περὶ ἄλλης φύσεως ἀνταποκρίσεων, καθὼς π. γ. ἐκείνων, ἐν αἷς ἡ εἰδικότης πρὸ πάντων ἐπιδιώκεται κατὰ τὸν ἰδιαιτέρον τῆς ἐφημεριδογραφικῆς ἐπιχειρήσεως σκοπόν. Ἡ ἰδέα τοιαύτης συγκεντρώσεως τῆς βιομηχανίας τῶν διεθνῶν κυρίως εἰδήσεων πρὸ 30 σχεδὸν ἐτῶν ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν τὴν γόνιμον διάνοιαν τοῦ Πρώσου K. Reuter, αὐτοῦ ἐκείνου εἰς ὃν πρὸ δύο μηνῶν ὁ μέγας βασιλεὺς παρεχώρησε τὴν ἐπὶ 60 ἔτη διαχείρησιν ὅλης τῆς βιομηχανικῆς δυνάμεως τῆς Περσίας, εἰς ὁδοὺς, σιδηροδρόμους, τηλεγράφους, ταχυδρομεία, δάση, ἀγροτικὴν καλλιέργειαν καὶ μεταλλεῖα ἀντὶ εἰκοσιν ἐπὶ πλέον χιλιάδων λιρῶν στερλ. τοῦ μέχρι τοῦδε εἰσοδήματος τοῦ Περσικοῦ ταμείου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἐλειτούργει ὁ ἠλεκτρικὸς τηλεγράφος, αἱ δὲ εἰδήσεις ἤρχοντο καθ' ὑπερβολὴν βραδέως καὶ διὰ τῶν ἐναερίων τηλεγράφων συγκεχυμένα. Ἐσχημάτισε λοιπὸν ὁ K. Reuter ἰδιαιτέρον σύστημα ταχυδρόμων καὶ περιστερῶν ἀγγελιοφόρων, διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ὁποίων αἱ εἰδήσεις ἀντηλάσσοντο ταχέως μεταξὺ Παρισίων, Βρυξελῶν καὶ Βερολίνου. Αἱ περιστεραὶ αἱ ἀναθετραμμένα π. γ. ἐν Παρισίαις, ἀπολυόμεναι ἐκ Βρυξελῶν, ἐπέστρεφον εἰς τὰς Παρισιανὰς κατοικίας των ἐντὸς βραχέως χρόνου, κομίζουσαι ἐπὶ τοῦ ποδὸς των προσηρτημένον τὸ δελτίον τῶν Βελγικῶν εἰδήσεων. Βελγικαὶ περιστεραὶ ἐξετέλουν τὴν ἀντίστροφον ὑπηρεσίαν· οἱ δὲ ταχυδρόμοι συνεπλήρουν τὸν ὅλον μηχανισμόν, μεταφέροντες τὰς περιστεράς εἰς τὸν τόπον τῆς ταχυδρομικῆς τούτων ἐνεργείας. Διὰ τῆς μεθόδου ταύ-

της ό Κ. Reuter εἶχε πάντοτε πλήρη τὴν ἐμπορικὴν ἀποθήκην του ἐκ νεωτέρων εἰδήσεων, τὰς ὁποίας ἐπρομήθευον αὐτῷ οἱ ἀνταποκριταί του καὶ ἡγόραζον οἱ πελάται του. Ὅταν κατὰ τὸ 1849 παρεδόθη εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ κοινοῦ ἡ πρώτη τηλεγραφικὴ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ γραμμὴ μεταξὺ Βερολίνου καὶ Aix-la-Chapelle, ό Κ. Reuter ἔσπευσεν εἰς τὴν τελευταίαν πόλιν, ἐκ τῆς ὁποίας, χάρις εἰς τὴν νέαν ἐφεύρεσιν ἐπεχείρησε νὰ ἐκτείνῃ τὰς διακλαδώσεις τῆς βιομηχανίας του ἐφ' ὄλου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Μετὰ δύο ὅμως ἔτη μετέβαλε κέντρον ἐνεργείας, ἀποκατασταθεὶς ὀριστικῶς τῷ 1854 ἐν Λονδίῳ.

Ἴνα εἰσέλθῃ ἡ νέα αὐτῆ τῶν εἰδήσεων βιομηχανία εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν, ἐχρειάσθησαν πολλοὶ ἀγῶνες καὶ οὐκ ὀλίγοι θρίαμβοι. Μέχρι τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου αἱ Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες ἀντέταξαν πεισματῶδη ἀντίστασιν εἰς ὅλας τὰς προσπάθειάς αὐτῆς. Ἡ ἀκρίβεια ὅμως καὶ ἡ ταχύτης τῶν εἰδήσεων τῆς ἠνάγκασαν μετ' ὀλίγον πολλὰς ἐφημερίδας, ἵνα συνομολογήσωσι διάφορα μετὰ τοῦ Κ. Reuter συμβόλαια. Κατὰ τὸ 1859 ἡ ὑπόληψις τῆς νέας βιομηχανίας ἀνέβη εἰς τὸν ὑπατον βαθμόν. Ἀφοῦ μετέδωσεν αὐτῆ τὸν κατὰ τὴν 4 Ἰανουαρίου 1869 λόγον τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐμαντεύθη ὁ Γαλλο-Αὐστριακὸς πόλεμος, ἠκολούθησε μετὰ τοιαύτης σταθερότητος ὅλας τὰς περιπετείας τούτου, ὥστε ἠνάγκασε αὐτὴν τοῦ Χρόνου τὴν ἐφημερίδα εἰς συνθηκολογίαν. Ὅταν συνέβη ἡ δολοφονία τοῦ Lincoln κατὰ τὸ 1865, ἡ νέα βιομηχανία μετεκόμισε τὴν εἶδσιν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον πολὺ πρὶν ἢ τοῦτο λάβει τὸ τηλεγράφημα τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πρέσβεός του. Τρεῖς δὲ ὥρας μετὰ τὴν ἐν Καλκούτῃ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1874 δολοφονίαν τοῦ Ἀγγλοῦ Ἀρχιδικαστοῦ Norman, χάρις εἰς τὴν βιομηχανίαν ταύτην, ἡ Ἀγγλικὴ ἐφημεριδογραφία ἐγίνωσκε τὴν εἶδσιν.

Τοιαύτη βιομηχανικὴ ἐπιτυχία στηρίζεται ἀναγκαίως εἰς ὀργανισμὸν οὐχὶ τὸν τυχόντα. Ἐν ὅλαις ταῖς μεγάλαις τῶν

ἐθνῶν πρωτεουσάις ἡ βιομηχανία Reuter ἔχει εἰδικούς πράκτορας καὶ σχεδὸν ἀπανταχοῦ ὑποδεεστέρους ἀντιπροσώπους. Μεταξὺ μόνων τῆς Ἰνδίας καὶ τῆς Ἀγγλίας λειτουργοῦσιν ὀκτῶ πρακτορεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο ἐργάζονται ἐν Αἰγύπτῳ, ἧτις ἀποτελεῖ σημεῖον πολυτιμώτατον συγκεντρώσεως τῶν μεταξὺ τῆς ἀπωτέρας Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης μεγάλων συμφερόντων. Ὀλαιοῦτως αἱ Εὐρωπαϊκαὶ ἐφημερίδες εἶναι ὑπόφοροι εἰς τὴν νέαν ταύτην τῶν εἰδήσεων βιομηχανίαν, ἀποτελοῦσαν εἶδος βιομηχανικοῦ μονοπωλείου καὶ ἐξασκοῦσαν αὐτὸ διὰ τεσσάρων διευθύνσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν κεντρικὴ ἐδρεῖται πάντοτε ἐν Λονδίῳ, αἱ δὲ λοιπαὶ τρεῖς εἶναι γνωσταὶ ὑπὸ τὰ ἐξῆς ὀνόματα, διὰ τὰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας Havas-Bullier, διὰ τὰς Γερμανικὰς Wolf ἐν Βερολίῳ, καὶ διὰ τὰς Ἰταλικὰς Stefano ἐν Φλωρεντίᾳ. Ὁ τελευταῖος Γαλλογερμανικὸς πόλεμος ἐξέτεινε τὰς διακλαδώσεις τῆς βιομηχανίας ταύτης ἐτι μᾶλλον, ὅλοι δὲ ἐνθυμοῦνται τὰς φωνὰς τῶν παιδῶν τοῦ δρόμου ἐν ταῖς ἀγυιαῖς τῶν Ἀθηνῶν, τὰς ὁποίας ἐνέπνεον τὰ τηλεγραφικὰ προϊόντα τῆς, τὰ ἀγοραζόμενα πρὸς μεταπώλησιν ὑπὸ τινῶν ἐφημερίδων τῆς ἡμετέρας πρωτεουσῆς.

Θὰ ἐρριψοκινδύνευον μίαν προτροπὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐφημεριδογράφους· νὰ ἀποτελέσωσιν ὅλοι ἢ οἱ πλεῖστοι τῆς πρωτεουσῆς καὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐταιρίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐν Λονδίῳ σχηματισθείσης κατὰ τὸ 1870, ἵνα μεταβιβάξῃ πρὸς αὐτὴν ἡ βιομηχανία Reuter τὰς ἐνδιαφερούσας τὸ Εὐρωπαϊκὸν κοινὸν εἰδήσεις. Δὲν πρέπει οἱ Ἕλληνες ἐφημεριδογράφοι νὰ ἐξακολουθῶσι νομίζοντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόσμου· καὶ ἡ ὁδὸς τῶν λειψυθῶν δανείων ἐξ ἀλλοτρίων κόπων καὶ δαπανῶν εἶναι ἀρκούντως ὀλισθηρὰ, ἵνα μετ' ἄλλων τοῦ ἡμετέρου τύπου περιστάσεων ἐνθυμῶνται πάντοτε τὸν ὑπὸ τοῦ Κ. Halin ὀρισμὸν τῆς νεωτέρας ἐφημερίδος, «ὅτι εἶναι ἠθικὴ φωτογραφία, παριστῶσα τὴν ἠθικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς μετὰ τῆς ἀκριβείας, τὴν ὁποίαν κέκτηται ἡ μηχανικὴ φωτογραφία εἰς παράστασιν τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς.»

Ὁ ἐφημεριδογραφικὸς τοῦ Λονδίνου συνεταιρισμὸς ἀφορᾷ κυρίως τὰς ἐπαρχιακὰς ἐφημερίδας. Ἡ βιομηχανία Reuter ἀποστέλλει εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐταιρίας τὰς εἰδήσεις αὐτῆς κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν καὶ πρὸς τὰς ἐν Λονδίῳ ἐφημερίδας. Ἀμέσως δὲ ἡ διεύθυνσις τῆς ἐταιρίας πέμπει τὰ τηλεγραφικὰ δελτία τῆς πρὸς ὅλας τὰς ἀποτελούσας αὐτὴν ἐπαρχιακὰς ἐφημερίδας. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ συνδυασμοῦ τούτου προφανῆς, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ οἰκονομία καὶ ἡ τελειότης τοῦ περὶ τὰς εἰδήσεις βιομηχανικοῦ μέρους τῆς ἐφημεριδογραφικῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ βιομηχανία Reuter ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀρετηρία ἀναλόγου συγκεντρώσεως τῶν εἰδήσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων πόλεων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπικρατείας. Τὸ πολυδάπανον ἐν τούτοις τοῦ μηχανισμοῦ ὑποθέτει εὐρείαν τῶν εἰδήσεων ἀγοράν. Εἶναι δὲ, ὡς φαίνεται, ἀπολαύσεις, τῶν ὁποίων τὴν χρῆσιν μόνοι οἱ μεγάλοι καὶ πυκνοὶ πληθυσμοὶ γνωρίζουσιν ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων. Ὅποια ἐν τούτοις δύνανται ἐθνικῆς ἀναμορφώσεως διὰ τῆς κανονικῆς καὶ ἀδιαλείπτου εἰσχωρήσεως τῶν ἰδεῶν καὶ εἰδήσεων τοῦ πολιτισμοῦ ἐντὸς τῶν ὀπισθοδρομικῶν κοινοτήτων! Καὶ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἐὰν μεταξὺ δύο τοιούτων ἔστω κοινοτήτων ὑπῆρχε τοιαύτη πνευματικὴ συγκοινωνία, ταχέως αὕτη θὰ ἐδίωκε τὴν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἀχλύν. Τὸ πνεῦμα εἶναι σπινθὴρ, ὅστις ἀνάπτει ἐκ τῆς προσεγγίσεως.

ΠΟΛΕΜΟΣ ἢ ΕΙΡΗΝΗ.

Ἐν διαστήματι ἐνὸς περιήπου μηνός, τὰ δύο μέγιστα τῆς Εὐρώπης κοινοβούλια, τὸ Γερμανικὸν καὶ τὸ Ἀγγλικὸν ἐχάραξαν δύο σημαντικώτατας σελίδας τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ἱστορίας. Οἱ μὲν ἀντιπρόσωποι τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους κατὰ τὴν 30 Μαΐου ε. ἔ. ἐκανόνισαν διὰ νόμου λε-

πτομερεστάτου τὰς ἐν καιρῷ πολέμου οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις τῶν διαφόρων τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας χωρῶν. Οἱ δὲ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 8 Ἰουλίου 1873 ἔθεσαν ἀξιοσημειώμενον θεμέλιον τῆς διαιτητικῆς λύσεως τῶν διεθνῶν διαφορῶν. Ἡ ἀντίθεσις προφανῆς. Ἐκ τῆς Γερμανίας ὀργανίζεται, οὕτως εἰπεῖν, ὁ πόλεμος· ἐκ τῆς Ἀγγλίας ὀργανίζεται ἡ εἰρήνη.

Α'. Τὴν ἐπιούσαν τῆς νίκης, ἐπιπόλοιοι κριταὶ θὰ ἀνεκάλυπτον ἐν τῷ Γερμανικῷ θεσμῷ σχολαστικότητα νομοθετικὴν. Ἐν τούτοις μαρτυρεῖ οὗτος, πόσον μακρόθεν ἐπιδιώκονται τὰ μεγάλα ἐθνικὰ ἀποτελέσματα. Κατὰ τὸ νέον νομοθέτημα, ὅπερ εἶναι διὰ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην γεωτερισμὸς καὶ δύναται νὰ ὀνομασθῇ οἰκονομικὸς τοῦ πολέμου κώδηξ, μόλις ἀρχίσωσιν αἱ στρατιωτικαὶ κινήσεις, εὐθὺς αἱ κοινότητες ὑποχρεοῦνται εἰς παροχὴν κατοικιῶν, τροφῶν, καυσίμου ὕλης, ὁδηγῶν, ταχυδρόμων, ἵππων, ἀμαξῶν, γηπέδων, κτιρίων, ὕλικου εἰς κατασκευὴν σιδηροδρόμων καὶ γεφυρῶν, ἐργατῶν, ἀντικειμένων ὀπλισμοῦ, ἵπποσκευῆς καὶ φαρμάκων. Ἐὰν πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ταύτην συνδρομὴν, τὴν ὁποίαν ἐκάστη κοινότης χορηγεῖ, προσθέσωμεν καὶ τὴν σωματικὴν διὰ τοῦ συστήματος τῆς Γερμανικῆς ἐθνοφρουρᾶς, ὁ πόλεμος λαμβάνει τοιοῦτοτρόπως κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸν χαρακτήρα καὶ δὲν ἐγείρεται πλέον στρατὸς κατὰ στρατοῦς, ἀλλ' ἔθνος κατ' ἔθνος συλλήβδην. Πᾶσαι λοιπὸν αἱ δυνάμεις, καὶ οἱ ῥωμαλαῖοι βραχίονες καὶ οἱ ἐν τῇ ἐλαφρᾷ βιομηχανίᾳ βιοῦντες ἀσθενεῖς, λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν συμπλοκὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἄμεσον.

Ἡ μεταφορὰ τῶν ἀνωτέρω ἐφοδίων εἰς τὰς χεῖρας τοῦ στρατοῦ ἐνεργεῖται κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Εἰς συνήθεις μὲν περιστάσεις οἱ διευθύνοντες τὰ στρατιωτικὰ σώματα συνοοῦνται ἐγγράφως μετὰ τῶν δημάρχων, εἰς κατεπευγούσας δὲ ἀποστεινόνται ἀπ' εὐθείας πρὸς τοὺς κατοίκους. Ἡ κανονικὴ ἐν τούτοις πορεία τῆς πολεμικῆς ταύτης μηχανῆς συνίσταται εἰς τὴν εὐθύνην τῶν δήμων καὶ τῶν μεγάλων ἰδιοκτητῶν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀναγκαίων

είσφορῶν. Ἐπὶ τούτῳ αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ διανέμουσι τὰ διάφορα πολεμικὰ βάρη, εἰσπράττουσαι αὐτὰ παρ' ἐκάστου κατοίκου διὰ τῆς νομίμου βίας, ὅπερ δὲν ἐμποδίζει, ἵνα εἰς τὴν ἐλαχίστην βραδύτητα ἢ στρατιωτικὴ δύναμις παρέμβῃ ἐξ ἐπαγγέλματος εἰς ἄμεσον ἐξαναγκασμόν. Ὅσον ἀφορᾷ ἰδιαιτέρως τὰς τροφὰς τοῦ στρατοῦ, εἴαν αἱ γενικαὶ τοῦ πολέμου ἀποθῆκαι δὲν ἐπαρκῶσιν, ἢ ἐπικράτεια διαιρεῖται ἀμέσως εἰς ἀναλόγους περιφερείας, ἐκάστη τῶν ὁποίων συγκεντρώνει τὰς ἀναγκαίας προμηθείας διὰ τῶν ἀντλιῶν, ὅσαι δύνανται νὰ χαραχθῶσι εἰς τὸν κύκλον αὐτῆς ἀκτίνες.

Αἱ σιδηροδρομικαὶ ἐταιρίαι ὑποχρεοῦνται διὰ τοῦ νέου νόμου, ἵνα ἔχῃσι πάντοτε ἔτοιμα, ἄνευ τινος διὰ τοῦτο ἀποζημιώσεως, τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν εἰς κατασκευὴν ἀμαξῶν πρὸς μετακόμισιν ἀνδρῶν καὶ ἵππων. Ἐπειδὴ ἐν καιρῷ πολέμου ἢ διαχειρήσεις τῶν ἀναγκαίων αὐτῶ σιδηροδρόμων μεταβαίνει εἰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως, αἱ ἐταιρίαι ὑποχρεοῦνται ἵνα χορηγῶσι τὸ πρὸς ἐπισκευὴν καὶ ἐνέργειαν ἀναγκαῖον προσωπικὸν καὶ ὑλικόν.—Αἱ ναυτικαὶ κοινότητες ἔρχονται κατόπιν· αἱ δὲ ὑποχρεώσεις αὐτῶν περιορίζονται εἰς μεταφορὰν στρατευμάτων καὶ εἰς ἐξασφάλισιν τῶν λιμένων καὶ τῶν ἐκβολῶν τῶν πλευστῶν ποταμῶν. Οὕτως ἐπὶ προσκλήσει τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν χορηγεῖ εἰς μίσθωσιν ἢ πώλησιν τὰ ἀναγκαῖα εἰς μεταφορὰν στρατῶν καὶ εἰς ἔμφραξιν στενῶν πλοῖα.

"Ἀπασαι αἱ ἐκτεθεῖσαι χορηγίαι δίδουσι χώραν εἰς ἀποζημιώσεις, τῶν ὁποίων ὁ νέος νόμος ἐπιδιώκει τὸν, ὅσον ἔνεστιν, ἀκριβέστερον προσδιορισμόν. Ἐν τούτοις ὅταν ἡ κατοικία δὲν διαρκεῖ πλέον τῆς μιᾶς ἡμέρας, δὲν ὑπάρχει λόγος πρὸς ἀποζημίωσιν· ἐπίσης ὅταν πρόκειται περὶ μεταφορὰς εἰς μικροτέραν τῶν 4 μιλίων ἀπόστασιν, ὡς καὶ περὶ ἐργασίας, ἣτις ἐν διαστήματι ἐνὸς μηνὸς δὲν ἀπησχόλησεν τὸ $\frac{1}{10}$ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κοινότητος. Εἶναι δηλαδὴ ἀρκούσαι χρονικαὶ περίοδοι, ὅπως οὐσιῶδες μέρος τοῦ πολεμικοῦ βάρους ἐπιφορτίζει τὰς μὴ ἐμπολέμους ομάδας. Αἱ ὑλικά ζημιαὶ καὶ ἡ ἀξία τῶν ἵππων προσδιορίζονται διὰ πραγματο-

γνωμόνων. Αἱ τιμαὶ τῶν πραγμάτων κανονίζονται ἐπὶ τοῦ μέσου ὄρου τῶν τιμῶν αὐτῶν κατὰ τὴν τελευταίαν τῆς εἰρήνης δεκαετίαν, παραλειπομένου τοῦ ἀνωτάτου καὶ κατωτάτου ὄρου αὐτῶν.

Μεταξὺ τῶν ἀποζημιώσεων αἱ μὲν πληρόνονται διὰ μετρητῶν, αἱ δὲ δι' ὁμολογιῶν εἰς διαταγὴν τοῦ κομιστοῦ. Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ὑπάγονται τὰ τοῦ ὀπλισμοῦ, τὰ τῆς ἵπποσκευῆς, τὰ φάρμακα, πάντα τὰ ἀφορόντα τὰς πληγὰς, οἱ ἵπποι καὶ τὰ πλοῖα. Εἰς τὴν δευτέραν ὑπάγονται πάντα τὰ λοιπὰ ἐφόδια, πληρωτέα μετὰ τόκου 4 τοῖς $\frac{1}{100}$ (ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπομένου τῆ καταβολῆς μηνός) καὶ εἰς ἐποχὴν χρηματικῶν τοῦ δημοσίου ταμείου εὐκολιῶν.

Β'. Πόσον διαφέρει ἐν τούτοις ἡ ἑτέρα σελὶς τῆς οικονομικῆς ἱστορίας! Πρὸ 24 ἐτῶν ὁ Cobden εἶχεν ὑποβάλλει εἰς τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον πρότασιν περὶ διοργανισμοῦ διεθνoῦς διαιτησίας, τὴν ὁποίαν ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Palmerstone ἐματαίωσεν, καταπολεμήσας αὐτὴν διὰ τοῦ γελοίου. Ἐκτοτε πανταχόθεν οἱ φίλοι τῆς εἰρήνης συνησπίσθησαν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ διεθνoῦς προγράμματος αὐτῆς. Ἀνεξαρτήτως δὲ τοῦ μεγάλου ὑπὲρ τῆς εἰρήνης συνεταιρισμοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ διαδοχικὰ συνέδρια διὰ πολὺν χρόνον ἐθεωρήθησαν ὡς ἀπλῶς θεωρητικά, ἡ κοινὴ γνώμη ἐν τῷ μεταξὺ εἰδείκνυε σταθερὰ σημεῖα μεταβολῆς. Τὰ παθήματα ἐγίνοντο μαθήματα. Οἱ ἐργατικοὶ πληθυσμοὶ ἤρχισαν νὰ συναισθάνωνται, ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάπτυξις των ἐγκρανεῖται ἐν τῇ ὀριστικῇ τῆς εἰρηνοφίλου ἰδέας καλλιέργειᾳ. Οἱ φίλοι οὕτω τῆς εἰρήνης μετετρέπησαν ἀνεπαίσθητως εἰς ἰσχυρὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον ἀπεφάσισε τελευταῖον νὰ μετρήσῃ τὰς δυνάμεις του ἐντὸς τοῦ κατ' ἐξόχην περιβάλλου τῆς ἐν Εὐρώπῃ συνταγματικῆς ἐλευθερίας. Ἐννοῶ τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον.

"Ἦρως τοῦ ἀγῶνος ὑπῆρξεν ὁ βουλευτὴς τοῦ Merthyr (Wales) καὶ γραμματεὺς τῆς ἐταιρίας τῶν Εἰρηνοφίλων K. Richard, ὅστις δύνανται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ διάδοχος τοῦ Cobden ἐν τῇ οικονομικῇ πολιτικῇ. Ἡ βουλὴ τῶν Κοινοτήτων τῆς

Ἄγγλιας ἔφερε κατὰ νοῦν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐκεῖνα συνέδρια, τὰ ὅποια ἡ ἀρχαιότης διεφύλαξεν ἡμῖν ὡς αἰωνίους τύπους τῆς Ἐθνικῆς Μεγαλειότητος. Ὁ ῥήτωρ περιγράφει κατὰ πρῶτον τὰς ἠθικὰς καὶ οἰκονομικὰς συμφορὰς τῆς ἀνθρωπότητος ὑπὸ τὴν ἐρυθρὰν τοῦ πολέμου σημαίαν. «Τὸ μείζον τῶν εισοδημάτων τῶν ἐπικρατειῶν δαπανᾶται εἰς πολεμικὰς προπαρασκευάς. Οἱ λαοὶ ζητοῦσιν ἄρτον καὶ δίδονται αὐτοῖς σφαῖραι· ζητοῦσιν ὠφέλιμον ἐκπαίδευσιν καὶ τοῖς δίδονται στρατιωτικὰ γυμνάσια· ζητοῦσι κατοικίας ὑγιεινὰς καὶ στέγας εὐθιῶτους καὶ τοῖς δίδονται στρατῶνες.» Ἡ ἐπιστήμη ἐπωλήθη εἰς τὸν δαίμονα, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔτρεψεν ὅλην τὴν ἐπιτηδειότητα αὐτῆς ὑπὲρ ἀνακαλύψεων ὀλεθρίων, τὰς ὁποίας μετ' ὀλίγον διεδέχθησαν ἄλλαι ἀνακαλύψεις ἰσχυρότεραι καὶ καταστρεπτικώτεραι. Τοιουτοτρόπως ὅλοι οἱ πολιτικοὶ τῆς Εὐρώπης παίζουσιν ὡς τὰ παιδιά τὸ γελόϊον τῆς μάχης παίγνιον! Ἐπρότεινε λοιπὸν, ἵνα «ὑποχρεωθῇ ἡ Κυβέρνησις, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς συνενόησεις πρὸς τὰς λοιπὰς ἐπικρατείας ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς τελειοποιήσεως τῶν διεθνῶν νόμων καὶ διοργανίσεως διαρχοῦς συστήματος διεθνοῦς δικιτησίας,» ἀποπερατώνσας τὸν λόγον διὰ μαγευτικῶν πρὸς τὴν ἀληθῆ δόξαν καὶ τὴν ἀληθῆ τιμὴν ἀποστροφῶν.

Ὁ πρωθυπουργὸς K. Gladstone δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν τακτικὴν τοῦ φιλοπολέμου προκατόχου του. Ἐὰν ἀποκρούῃ τὴν πρότασιν, τὸ πράττει, λέγει, ἐναντίον τῆς καρδίας του. Προτιμᾷ ὁμῶς τὴν βῆμα πρὸς βῆμα πρόοδον τῆς ὑπὸ συζήτησιν μεγάλης ιδέας καὶ τὴν κατὰ τὰς περιστάσεις βαθμιαίαν εἰσαγωγὴν τῆς διεθνοῦς δικιτησίας εἰς τὴν κοινὴν πρακτικὴν. «Ἴσως, εἶπε, δὲν εἶναι δεδομένον εἰς τοὺς μετασχόντας τῆς συζητήσεως ταύτης καὶ τοὺς λοιποὺς ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ παρόντας, νὰ ἴδωσι τὴν Εὐρώπην συλλέγουσαν τοὺς τελευταίους καρποὺς τοιούτων προσπαθειῶν. Ἐν τῷ, ἐν ᾧ ζῶμεν, μιγάδι καὶ διεφθαρμένῳ κόσμῳ τὰ μεγάλα ἀποτελέσματα ἐπιτυγχάνονται μόνον διὰ τῆς μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς χρήσεως τῶν καταλλήλων μέ-

σων. Ἀναμφιβόλως τοιαῦται εἰδοποιήσεις δὲν δύνανται νὰ θερμάνωσιν οὐδὲ νὰ θέλωσι πολὺ τὴν φαντασίαν· ἐν τούτοις εἶναι αὐταὶ μαθήματα τῆς πρακτικῆς σοφίας καὶ, ἐὰν ἀκολουθῶμεν αὐτὰ μετὰ σταθερότητος, γρήγορα ἢ ἀργὰ θὰ ἀνταμιφθῶμεν, καὶ θὰ ἴδωμεν ἄλλα ἔθνη, ἀκολουθοῦντα μεθ' ἡμᾶς τὴν αὐτὴν ὁδόν.»

Βεβαίως αἱ ψυχαὶ τῶν ὄνειρευθέντων ἄλλοτε τὴν παγκόσμιον εἰρήνην παρίσταντο μετ' ἐκπλήξεως ἐνώπιον τοιούτων συζητήσεων, τῶν ὁποίων ἡ μὲν βῆσις ἦτο κοινὴ, τὰ δὲ μέσα διάφορα. Ἐνῶ οἱ μὲν ἤθελον τὴν ἐναρξιν ἀμέσων διαπραγματεύσεων ὑπὲρ ἰδρύσεως διαιτητικῆς διεθνοῦς δικαιοσύνης, οἱ ἄλλοι διεξεδίκων τὰ δικαιώματα τῶν περιστάσεων, εἰς βραδύτερον ἐλπίζοντες μέλλον τὴν ὀριστικὴν τῆς διεθνοῦς δικιτησίας παγίωσιν. Ἐρωτηθὲν ὁμῶς τὸ καθόλου πνεῦμα τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, διὰ ψήφων 98 κατὰ 88 παρεδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ K. Richard. Ὅποιαν ἐπιρροὴν πρόκειται νὰ ἐξασκήσῃ ἡ ψηφοφορία αὕτη ἐπὶ τῶν ἀξιούντων ὀπωσδήποτε ἐπιφανῆ ἐν τῷ πολιτισμῷ θεσίν ἐθνῶν; Ἐὰν ἡ δύναμις τῶν πλειονοψηφιδῶν εἶναι ἀλήθεια, ἡ ἐν τῷ ὅλῳ Ἀγγλικῷ ἔθνει πολιτικὴ πρέπει νὰ ἀπώλεσε πολὺ τῆς παροιμιώδους πρακτικότητος αὐτῆς, ἵνα ὑποθέσῃ τις, ὅτι οἱ παρόντες καιροὶ δὲν ἐξελέχθησαν καταλλήλως, ὅπως τελεσθῇ σπουδαῖον βῆμα πρὸς τὴν διὰ τοῦ λόγου λύσιν διαφορῶν, αἵτινες, μεταξὺ ομάδων ἐθνικῶν ἀναφυόμεναι, πλησιέστεραι πρέπει νὰ θεωρηθῶσι πρὸς τὴν καθόλου λογικὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀποστολήν.

Ὀπωσδήποτε αἱ τελευταῖαι συνέπειαι ἀνήκουσι πάντως εἰς τὰς περιστάσεις. Ἴσως πρέπει ἀκόμη νὰ συντριβῶσι πολλαὶ ὀφρεῖς, ἵνα λάμπῃ ἀρκούντως τὸ θεῖον τοῦ Ὀρθοῦ λόγου φῶς. Ὅταν τελευταῖον ἐν Stuttgart ὁ K. Vischer ἀποθεῶναι τὸν πόλεμον μέχρι τῆς ὑψηλῆς τῆς καλλιτεχνίας (!) σφαίρας, καὶ εὕρισκει ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἡ ἐπιστήμη ἀλλόκοτον χάριν ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Ὀμήρου, ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς βυθίζει τὴν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν ἐχθροῦ γονυκλιτοῦς, τοῦ Πριαμίδου Λυκάονος, λαμβάνει αὐτὸν ἐκ

τοῦ ποδός καὶ τὸν ρίπτει ἐντὸς τῶν κυμάτων τοῦ Σκαμάνδρου εἰς βρῶσιν τῶν ἰχθύων, τότε πρέπει νὰ κατοική τις νῆσον φρουρουμένην ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν τηλεβόλων, ἵνα λέγη τοῖς ἄλλοις «εἰρήνη ὑμῖν.»

Καὶ μᾶλα ταῦτα ἐκ τῆς θείας ταύτης ἐπαγγελίας θὰ ἐξέλθῃ ἐπὶ τέλους ἡ ἀνθρωπίνη σωτηρία.

Η ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΚΘΕΣΙΣ.

Τὸ σύστημα τῶν Παγκοσμίων Ἐκθέσεων χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος. Ἡ ἰδέα ἀπὸ τοῦ Λονδίνου μετέβη εἰς Παρισίους, ἐπανῆλθε εἰς Λονδῖνον, ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους καὶ νῦν λειτουργεῖ ἐν Βιέννῃ. Ὁ ἐπόμενος πίναξ παρέχει ἀσθενῆ εἰκόνα τῶν διαστάσεων, τὰς ὁποίας ἡ Παγκόσμιος Ἐκθεσις ἠκολούθησε κατὰ τὴν περιπλάνησίν της ταύτην. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι παραλείπονται αἱ μικραὶ ἐκεῖναι ἐκθέσεις, αἵτινες, αὐτοκληθεῖσαι Παγκόσμιοι, προσεκάλεσαν μὲν τὸν κόσμον ὀλόκληρον, δὲν ἐτιμήθησαν ὅμως ὑπὸ τοῦ κόσμου.

Πόλεις	Χρόνος	Χῶρος εἰς □ μέτρα	ἐκθέται ἐν γένει	ἐκθέται Ἕλληνας	ἐπισκέψεις πληρωταί.
Λονδῖνον	1851	111 963	13 917	36	6 039 000
Παρίσιοι	1855	123 390	23 954	131	5 162 000
Λονδῖνον	1862	141 335	28 653	295	5 211 800
Παρίσιοι	1867	510 000	50 226	310	9 921 586
Βιέννη	1873	2 500 000	50 000	293	. . .

Ἐν πρώτοις ἐκ τοῦ πίνακος τούτου παρατηρεῖται, ὅτι ἡ δευτέρα ἐμφάνισις τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως ἐγένετο μετὰ 4 ἔτη, ἡ τρίτη μετὰ 7, ἡ τετάρτη μετὰ 5 καὶ ἡ πέμπτη

μετὰ 6 ἔτη. Κατὰ τοῦτο δὲ ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἀξία καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς μεγάλης δημοκρατίας τῆς Ἀμερικῆς προκηρυχθεῖσα ἕκτη Παγκόσμιος ἐν Φιλαδελφείᾳ Ἐκθεσις διὰ τὸ ἔτος 1876, τὴν ὁποίαν «ἐν τῷ συμφέροντι τῆς εἰρήνης, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ διεθνῶν σχέσεων συνιστᾷ οὗτος εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ εἰς ὅλα τὰ ἀγαπῶντα αὐτὸν καὶ τὴν Κυβέρνησίν του ἔθνη.» Ἀλλ' εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ κατὰ τοσοῦτον μικρὰ χρονικὰ διαστήματα λειτουργία τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὰ ἀναγκαῖα πορίσματα τῆς βιομηχανικῆς μεταξὺ δύο Ἐκθέσεων ὀριστικῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀναπτύξεως.

Μέγα κέκτηται διαφέρον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεφθέντων τοὺς μεγάλους τῶν ἐκθέσεων τούτων βιομηχανικοὺς ναοὺς. Ἐνῶ ἡ πρώτη Ἐκθεσις εἶχεν ἐπισκέψεις 877 000 πλείονας τῆς δευτέρας καὶ 828 800 πλείονας τῆς τρίτης, ἡ τετάρτη εἶχε 3 328 286 πλείονας τῆς πρώτης. Πόσας θὰ ἔχη μέχρι τέλους ἡ ἐν Βιέννῃ πέμπτη Ἐκθεσις; Ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιδημικῆς καὶ οικονομικῆς νόσου (χολέρα, κρίσις) καὶ τῆς ἐκποθησάσης ἐν ἀρχῇ τὴν φήμην ξενοδοχικῆς κερδοσκοπίας τῆς Αὐστριακῆς πρωτεύουσας, πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν ἔχει τί κοινὸν ἢ ὑπερβολικὴ ὑψωσις τῶν ἐν τῇ Ἐκθέσει εἰσιτηρίων τιμῶν (4 δρ. 45 λεπ. τὴν Κυριακὴν καὶ 2 δρ. 90 λεπ. τὰς λοιπὰς ἡμέρας), εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ Βιέννη δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μάθημα διὰ τὰς μικροτέρας αὐτῆς πόλεις, ὅσας οὐκ ἔξ καθεύδειν τὸ τῶν Παγκοσμίων Ἐκθέσεων τρόποιον. Παρατηρήθη ἐν ταῖς προηγουμέναις Ἐκθέσεσιν, ὅτι ὁ κύριος πληθυσμὸς τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτὰς ὀφείλεται εἰς τὰς ἐν αἷς αὐταὶ τελοῦνται πόλεις καὶ τὰ ἐγγύς περίχωρα αὐτῶν. Ὅσον μείζων ὁ πληθυσμὸς τούτων τόσῳ μείζων ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτομένων. Αἱ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπισκέψεις ὑπολογίζονται εἰς $\frac{1}{10}$ περίπου καὶ αἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν εἰς $\frac{2}{10}$. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ Βιέννη περιέχει 607 514 (τῷ 1869) κατοίκους, ἐνῶ οἱ Παρίσιοι 1 825 274 (τῷ 1866) καὶ τὸ Λονδῖον 3 251 804 (τῷ 1871). Ἐν τούτοις δὲν πρέπει

νά λησμονήσωμεν, ὅτι ἡ Βιέννη κεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Εὐρώπης καὶ ὅτι, ὅσον πολιτίζονται οἱ Ἀνατολικοὶ λαοί, τόσο ἀυτὴ καθίσταται ἀναγκαῖος μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως Μεσόγειος σύνδεσμος.

Αἱ διαστάσεις τοῦ χώρου τῆς Βιενναίας Ἐκθέσεως ἔχουσι τι ἐκπληκτικόν Ἡ διαμοίρασις αὐτοῦ ἐν τῷ κυρίῳ αὐτῆς οἰκοδομήματι (70 000 □ μέτρα) ἠκολούθησε τὴν ἐν τῇ κρίσει τῆς ἐπιτροπῆς βιομηχανικὴν ἐκάστης τῶν ξενισθησομένων ἐπικρατειῶν σπουδαιότητα. Τοιοῦτοτρόπως ἐν τῇ κλίμακι ταύτῃ ὀγδόη εἶναι ἡ Τουρκία (2 938 □ μέτρ.), δεκάτη ἕκτη ἡ Ἑλλάς (867), καὶ εἰκοστὴ πρώτη ἡ Περσία (346). Ἐν τούτοις ἐλήφθησαν καὶ ἄλλαι περιστάσεις ὑπ' ὄψιν, καθὼς π. γ. ἡ γειτνίασις τῶν χωρῶν, ἐξ ἧς εὐκολωτέρα ἢ εἰς τὴν Ἐκθεσιν συμμετοχὴ. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Αὐστρία ἔχει τὴν πρώτην θέσιν (14 767 □ μέτρ.), ἡ Ἀγγλία τὴν τρίτην (6 369) καὶ αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς τὴν ἑνδεκάτην (4 358). Ἄλλ' ἡ μελέτη τοῦ χώρου τῆς Βιενναίας Ἐκθέσεως κέκτηται ὑπὸ ἑτέραν ἔποψιν τὸ ἀληθὲς αὐτῆς διαφέρει. Ἐπειδὴ ἐλήφθη ὡς βᾶσις τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ ἡ γεωγραφικὴ τῶν διαφορῶν χωρῶν διαμοίρασις, δύναται ὁ ἐπισκεπτόμενος νὰ περιέλθῃ ἐν τῇ Βιενναίᾳ ἐκθέσει τοὺς διαφοροὺς λαοὺς ἀπὸ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμᾶς καὶ νὰ συλλάβῃ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον γενικὴν περὶ ἐκάστου ἰδέαν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ μεγάλη Ἐκθεσις εἶναι ἄθροισμα, οὕτως εἰπεῖν, μικροτέρων ἐκθέσεων.

Ἄλλ' ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι τὰ μέγιστα ἐλαττωματικὴ, καθόσον δυσχεραίνει τὴν καθ' ἕκαστον βιομηχανικὸν κλάδον σύγκρισιν μεταξὺ τῶν διαφορῶν ἐπικρατειῶν, χωριζομένων πολλάκις ἐκ μακρῶν ἀποστάσεων καὶ ἑτερογενῶν ἐκθεμάτων. Ὅτι ἐκ τῆς συγκρίσεως ταύτης οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰς Ἐκθέσεις πρόκειται νὰ μεταδώσωσιν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν τὰς νεωτέρας τῆς βιομηχανίας προόδους, οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ. Δὲν ζητεῖται ἐν ταῖς Ἐκθέσεσιν ἡ ἐκπληξις, ἀλλ' ἡ ὠφέλεια. Δύνανται νὰ γοητεύωνται οἱ ὀφθαλμοί, ἀλλὰ πρὸ πάντων εἶναι ἀναπόφευκτον νὰ τρέφῃται ὁ νοῦς.

Κατὰ τοῦτο ἡ ἐν Παρισίοις Ἐκθεσις ἐπέτυχε εἰς τὸν συνδυασμὸν τοῦ ἐνιαίου τῆς συναγωνιζομένης χώρας πρὸς τὸ ἐνιαῖον τοῦ ἐκτιθεμένου βιομηχανικοῦ κλάδου. Ὁ μηχανισμὸς ἀπλούστατος. Ἀφοῦ ἐδόθη εἰς μὲν τὸ κατὰστημα τῆς Ἐκθέσεως σχῆμα ὠσειδῆς, εἰς ἐκάστην δὲ χώραν μέρος ἰδιαίτερον, ἐχαράχθησαν συγχρόνως περὶ τὸ κέντρον τῆς Ἐκθέσεως δίοδοι κυκλοειδεῖς ἀλεπάλληλοι μέχρι τοῦ ἄκρου αὐτῆς. Ὁ ἐπισκεπτόμενος ἠδύνατο νὰ σπουδάσῃ ἰδιαίτερος τὸ τμήμα δεδομένης χώρας. Ἄμα ὁμως ἤθελε νὰ συγκρίνῃ κλάδον τινα τῆς βιομηχανίας αὐτῆς πρὸς τοὺς ἀντιστοιχοὺς τῶν ἄλλων χωρῶν, εἰσήρχετο εἰς τὴν σχετικὴν δίοδον. Ἀσφαλεστέρα ἔνωσις τῆς γενικότητος καὶ τῆς εἰδικότητος τοῦ μεγάλου ἐν τῇ Ἐκθέσει βιομηχανικοῦ σχολείου δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

Τὰ βραβεῖα, τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθη ἡ Βιενναία Ἐκθεσις πρὸς τοὺς ἀριστεῖς τῶν ἐν αὐτῇ ἀγωνισθησομένων τὸν εἰρηνικὸν τῆς βιομηχανίας ἀγῶνα, διαιροῦνται ὑπὸ τοῦ ἐπισήμου προγράμματος εἰς ἑπτὰ τάξεις· α) Δίπλωμα τιμῆς, ἦτοι βραβεῖον εἰδικὸν διὰ τὴν ἰδιαίτεραν ἀξίαν ἐν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῶν, ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει τοῦ λαοῦ, ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ ὕλικῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν ἔλαβεν ἡ Ἑλλάς, 1 ἡ Ρωμανία, 2 ἡ Τουρκία καὶ 1 ἡ Αἴγυπτος· β) Μετάλλιον πρὸ οὐδου ὑπὲρ τῶν ἐκθετῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀπὸ τῶν προηγουμένων Ἐκθέσεων προήγαγον ἐπαισθητῶς τὰ προϊόντα αὐτῶν, εἴτε διὰ νέων ἐφευρέσεων, εἴτε διὰ τῆς εἰσαγωγῆς νέων ὕλων καὶ νέων μεθόδων. Ἐπτὰ ἔλαβεν ἡ Ἑλλάς, 9 ἡ Ρωμανία, 28 ἡ Τουρκία καὶ 5 ἡ Αἴγυπτος. Ἐὰν διαμοιράσωμεν τὰ μέταλλα ταῦτα ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις παρήγαγε τὴν βραβευθεῖσαν οὐσίαν, ἕκαστον μέταλλιον ἀντιστοιχεῖ ἐν Ἑλλάδι μὲν πρὸς 208 χιλ. κατοίκων, ἐν Ρωμανίᾳ δὲ πρὸς 414 χιλ. ἐν Τουρκίᾳ δὲ πρὸς 936 χιλ. ἐν Αἴγυπτῳ δὲ πρὸς 1 039 χιλ.· γ) Μετάλλιον ἀξίας ὑπὲρ τῶν ἐκθετῶν ἐκείνων, οἵτινες διακρίνονται ἐκ τῆς ποιότητος καὶ τελειότητος τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐκ τῆς σπουδαιό-

τητος τῆς παραγωγῆς των, ἐκ τῶν νέων διεξόδων, τὰς ὁποίας ἔδωσαν εἰς τὴν ἐμπορικὴν κυκλοφορίαν, ἐκ τῆς χρήσεως ἐργαλείων καὶ μηχανῶν τελειοποιημένων καὶ τέλος ἐκ τῆς εὐθηνείας τῶν προϊόντων αὐτῶν. Τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἔλαβεν ἡ Ἑλλάς, 62 ἡ Ῥωμανία, 166 ἡ Τουρκία καὶ 30 ἡ Αἴγυπτος. Ἐνῶ λοιπὸν εἰς τὴν πρόοδον ἡ Ἑλλάς διατελεῖ πρὸς τὴν Τουρκίαν ὡς 7:28, εἰς τὴν ἀξίαν εἶναι σχετικῶς κρείττων, ὡς 47:166· ἀπέναντι δὲ τῆς Ῥωμανίας ἀπὸ ἰσότητος ἐν τῇ τιμῇ καὶ 7:9 ἐν τῇ προόδῳ, μειονεκτεῖ κατὰ 15 ἐν τῇ ἀξίᾳ, πλεονεκτοῦσα τῆς Αἰγύπτου κατὰ 17. Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωρῶν τούτων, ἐν μετάλλιον ἀξίας ἀντιστοιχεῖ περίπου πρὸς 34 χιλ. κατοίκων ἐν Ἑλλάδι, πρὸς 71 χιλ. ἐν Ῥωμανίᾳ, πρὸς 158 χιλ. ἐν Τουρκίᾳ καὶ πρὸς 173 χιλ. ἐν Αἰγύπτῳ· δ') Μετάλλιον καλλιτεχνίας ὑπὲρ τῶν διακεκριμένων καλλιτεχνῶν. Οὐδὲν διὰ τὴν Τουρκίαν καὶ Ῥωμανίαν, 4 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ 1 διὰ τὴν Αἴγυπτον· ε') Μετάλλιον καλαισθησίας ὑπὲρ τῶν ἐκθετῶν ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὰ προϊόντα διακρίνονται πρὸ πάντων ἐκ τῆς μορφῆς καὶ τοῦ χρώματος. Ἐν ἔλαβεν ἡ Ἑλλάς, 4 ἡ Ῥωμανία, 48 ἡ Τουρκία, καὶ 5 ἡ Αἴγυπτος. Τοιοῦτοτρόπως 1 437 894 κάτοικοι ἐν Ἑλλάδι, 1 100 000 ἐν Ῥωμανίᾳ, 1 437 000 ἐν Τουρκίᾳ καὶ 1 039 058 ἐν Αἰγύπτῳ διὰ μίαν καλαισθησίαν. Πτωχὴ Ἀνατολή! Πόσῃν ἔχεις ἀναλογίαν! ζ') Μετάλλιον συναρπασίας ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες, εἴτε ὡς διευθυνταὶ ἐργοστασίων, εἴτε ὡς πρωτεργάται, σχεδιογράφοι ἢ κατ' ἄλλον τρόπον συμπράκτορες, μετέχουσιν οὐσιωδῶς εἰς τὴν ἀξίαν τῆς παραγωγῆς ἢ εἰς τὴν σπουδαιότητα τῆς πωλήσεως καὶ ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν ἐκθετῶν ὡς τοιοῦτοι. Οὐδὲ ἐν τοιοῦτον μετάλλιον ἀπενεμήθη εἰς τὴν ἡμετέραν Ἀνατολὴν καὶ ἐν τούτοις πρόκειται περὶ 40 περίπου ἑκατομμυρίων ψυχῶν! ζ') Δίπλωμα ἀναγνωρίσεως ὑπὲρ τῶν ἐκθετῶν ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὰ προϊόντα εἶναι μὲν ἀξιομνημόνευτα, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ βραβευθῶσι διὰ τῶν μεταλλίων τῆς προ-

δος ἢ τῆς ἀξίας. Ἐκατὸν εἴκοσι καὶ ἐν ἔλαβεν ἡ Ἑλλάς, 160 ἡ Ῥωμανία, 227 ἡ Τουρκία καὶ 25 ἡ Αἴγυπτος. Τοιοῦτοτρόπως ἐν δίπλωμα ἀναγνωρίσεως ἀντιστοιχεῖ περίπου ἐν Ἑλλάδι μὲν πρὸς 12 χιλ. κατοίκων, ἐν Ῥωμανίᾳ δὲ πρὸς 27 $\frac{1}{2}$ χιλ. ἐν Τουρκίᾳ δὲ πρὸς 145 $\frac{1}{2}$ χιλ. καὶ ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς 207 $\frac{1}{2}$ χιλ.

Βεβαίως ὄλαι αἱ ἐκτεθεῖσαι συγκρίσεις ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν χωρῶν εἶναι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Συνείθισεν ὅμως ὁ κόσμος νὰ βλέπη εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ πρίσματος τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου αὐτῆς, ὥστε πανταχόθεν εἰλικύσαμεν μυκτηρισμούς. Ἐν τούτοις μόναι αἱ μικραὶ ψυχαὶ ἐπὶ ταῖς ἡτταῖς αὐτῶν ἀποθαρρύνονται. Ἐὰν ὁ Ἑλληνισμὸς (καὶ πόσον εἶναι εὐρύς, αὐτὸς κάλλιστα γνωρίζει) ἐπιθεωρήσῃ τὰς δυνάμεις του, ἐὰν εἰσάξῃ αὐτὰς εἰς τὴν ἀρμονίαν τῆς νῦν ἐποχῆς, ἐὰν ὀπλίσῃ αὐτὰς διὰ τῶν νέων ὀργάνων καὶ τῶν τελειοποιημένων μηχανῶν, δύναται καὶ πάλιν νὰ δρέψῃ δάφνας ἐπὶ τῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους ἡ Θεὰ τῶν ἡμετέρων χρόνων Βιομηχανία ἐμπνέει εἰς τὰ μεγάλα τῶν πληθυσμῶν κέντρα, ὅπως ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ὀλυμπίων Θεῶν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀλφειοῦ ἄλλοτε.

Εἰς τὴν ἀναθεώρησιν ταύτην τῶν Ἑλληνικῶν βιομηχανικῶν δυνάμεων χρησιμωτάτη εἶναι ἡ μελέτη τῆς τάσεως αὐτῶν, καθ' ἃ ἐφάνη αὕτη ἐν τῇ τελευταίᾳ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει. Δι' ἡμᾶς ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ βαθμὸς τῶν βραβείων κέκτηνται ἰδιαιτέραν σημασίαν. Τὰ σιτηρὰ τῆς Ἑλλάδος ἔτυγον 1 μεταλλίου ἀξίας καὶ 22 διπλωμάτων ἀναγνωρίσεως, ὅλον 23, ἐξ ὧν 17 μετὰ τοῦ μεταλλίου ἡ Πελοπόννησος καὶ 6 ἡ Στερεά. Κατόπιν ἔρχεται ὁ καρπὸς τοῦ δένδρου τῆς Ἀθηνᾶς, διότι ἔτυχε 2 μεταλλίων ἀξίας καὶ 13 διπλωμάτων ἀναγνωρίσεως, ὅλον 15, ἐξ ὧν 8 μετὰ τῶν μεταλλίων ἡ Πελοπόννησος, 1 Στερεά, 3 ἡ Ἐπτάνησος καὶ 2 ἡ Εὐβοία. Εἶναι περίεργον, ὅτι αἱ Ἀθηναί, ἡ κλασσικὴ τῆς ἐλαίας πατρίς, οὐδὲν ἐπεθύμησε βραβεῖον. Ἡ περὶ τοῦς τάπητας ἀρχαῖκῃ βιομηχανίᾳ 3 μεταλλ. ἀξίας καὶ 11 δι-

πλώμ. αναγνωρίσεως, ὄλον 13, ἐξ ὧν 7 ἢ Στερεὰ ἐν οἷς καὶ τὰ μετάλλια (Φθιώτις καὶ Λοκρίς), καὶ 6 ἢ Πελοπόννησος, ἐξ ὧν 5 μόνη ἢ Μαντίνεια. Οἱ οἶνοι τῆς Ἑλλάδος 2 μεταλλ. προόδου (Ἀθῆναι, Κεφαλληνία), 2 μεταλλ. ἀξίας (Πάτραι, Θήρα) καὶ 8 διπλωμ. αναγνωρίσεως, ἐξ ὧν 4 ἢ Πελοπόννησος, 2 αἱ Ἀθῆναι καὶ 1 ἢ Ζάκυνθος. Τὰ Ἑλληνικὰ ροσόλια 2 μεταλλ. προόδου (Κεφαλληνία, Ἀθῆναι) καὶ 4 μεταλλ. ἀξίας (Κέρκυρα, Κεφαλληνία) δεικνύουσι σταθερὰ σημεῖα ἀναπτύξεως. Ἐπίσης ὁ Ἑλλ. καπνὸς 1 μετάλλ. προόδου (Ἀθῆναι), 4 μετάλλ. ἀξίας (ἐξ ὧν 2 Κέρκυρα, 1 Τριγωνία, 1 Μεσολόγγιον) καὶ 1 διπλ. αναγνωρίσεως (Ἄργος). Τὰ μεταξωτὰ ἡμῶν ὑφάσματα 3 μεταλλ. ἀξίας (1 Ἀθῆναι, 2 Καλάμαι) καὶ 9 διπλωμ. αναγνωρίσεως, ἐξ ὧν 6 αἱ Ἀθῆναι, 2 ἢ Πελοπόννησος καὶ 1 ἢ Ζάκυνθος. Ὁ βάμβαξ τῆς Ἑλλάδος 3 μεταλλ. ἀξίας (Λεβαδεία, Φθιώτις, Ναύπλιον) καὶ 5 διπλωμ. αναγνωρίσεως (3 ἢ Στερεὰ, 1 ἢ Κέρκυρα, 1 ἢ Εὐβοία). Ἡ σταφίς 1 μετάλλ. προόδου (Μεσολόγγιον) 2 μετάλλ. ἀξίας (Αἴγιον, Ἡλῖς) καὶ 2 διπλώμ. αναγνωρίσεως (Μεσσηνία, Αἴγιον). Ἡ νεαρὰ μεταλλευτικὴ ἡμῶν βιομηχανία 1 μεταλλ. ἀξίας (Ἀθῆναι) καὶ 5 διπλωμ. αναγνωρίσεως (2 Ἀττικὴ, 1 Φθιώτις, 1 Ἀντίπαρος, 1 Εὐβοία). Ἡ ἑλλ. βυρσοδεψία 1 μετάλλ. ἀξίας (Σύρος) καὶ 4 διπλώμ. αναγνωρίσεως (3 Σύρος, 1 Κέρκυρα). Ἡ ἡμετέρα νηματουργία εἰς βάμβακα 3 μεταλλ. ἀξίας (2 Πειραιεύς, 1 Λεβαδεία), 1 διπλωμ. αναγνωρίσεως (Φθιώτις) καὶ εἰς μέταξαν 1 μεταλλ. ἀξίας (Ἀθῆναι) καὶ 2 διπλωμ. αναγνωρίσεως (Καλάμαι). Ἡ ζωγραφικὴ 2 μεταλλ. καλλιτεχνίας (Ἀθῆναι) καὶ ἡ γλυπτικὴ ἕτερα 2 (Ἀθῆναι)¹). Ἡ ξυλογραφικὴ βιομηχανία 1 μεταλλ. ἀξίας (Ἀθῆναι) καὶ 5 διπλωμ. αναγνωρίσεως

¹) Ἐν τῇ πρώτῃ, Γερμανία 150, Γαλλία 138, Βέλγιον 76, Ἰταλία 48, Ἀγγλία 29, Ρωσία 29, Ἑλβετία 9. — Ἐν τῇ δευτέρῃ, Γαλλία 34, Ἰταλία 30, Γερμανία 23, Βέλγιον 8, Ἀγγλία 7, Ρωσία 6, Ἑλβετία 5.

(4 Ἀθῆναι, 1 Κέρκυρα). Ἡ φωτογραφικὴ 1 μεταλλ. προόδου (Ἀθῆναι) καὶ 1 μεταλλ. ἀξίας (Κέρκυρα). Ἡ τυπογραφικὴ 2 διπλώμ. αναγνωρίσεως (Ἀθῆναι). Ἡ μηχανοποιία, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἡ Βιενναία ἔκθεσις ἀνέδειξε τὸ Ἀγγλο-Σαξωνικὸν γένος τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ὑπέρχον, ἡ ἡμετέρα Ἑλλὰς ἔτυχε 2 μεταλλ. ἀξίας (Ἐρμούπολις, Ἀθῆναι) 1 καὶ δίπλ. αναγνωρίσεως (Πειραιεύς). Ἡ οἰκοδομικὴ 2 διπλ. αναγνωρ. (Σύρος, Πειραιεύς). Ἡ σαπωνοποιία 1 μεταλλ. ἀξίας (Ζάκυνθος) καὶ 1 δίπλ. αναγνωρ. (Κέρκυρα). Ἡ ζαχαροπλαστικὴ 2 μεταλλ. ἀξίας (Ἀθῆναι). Ἡ μακαρονοποιία 1 δίπλ. αναγνωρ. (Κέρκυρα). Ἡ ἐνδυματοποιία 2 μεταλλ. ἀξίας (Ἀθῆναι), 1 μεταλλ. καλαισθησίας (Ἀθῆναι) καὶ 3 διπλ. αναγνωρ. (2 Ἀθῆναι, 1 Κέρκυρα). Ἡ ὑποδημοτοποιία 2 μεταλλ. ἀξίας (Σύρος, Ἀθῆναι). Τὰ καλύματα τῆς κεφαλῆς 1 μεταλλ. ἀξίας (Ἀθῆναι) καὶ 1 δίπλ. αναγνωρ. (Κέρκυρα). Ἡ δένδροκομία 1 μεταλλ. προόδου (Ἀθῆναι). Τὰ μάρμαρα τῆς Ἑλλάδος 1 μεταλλ. ἀξίας. Τὸ ριζάρι, ἡ κánaβις, ἡ ρητίνη, τὰ ὄσπρια, ἀνά 1 δίπλ. αναγνωρίσεως.

Ἐκτὸς μικρῶν παραλείψεων τοιαύτη εἶναι, καθόλου εἰπεῖν, ἡ εἰσφορὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐργασίας ἐντὸς τοῦ μεγάλου βιομηχανικοῦ συνεδρίου, τὸ ὁποῖον ἐτελέσθη κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος 1873 ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης, ὡς σύμβολον ἀγάπης καὶ εἰρηνικοῦ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν συναγωνισμοῦ. — Ἐάν ὁμως ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ὑλικῶν βιομηχανίας μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκπαιδευτικὴν βιομηχανίαν, ἡ πατρὶς τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος πάσχει δεινὴν πρὸς τὸ παρὸν στείρωσιν. Τοιαῦτα εἶναι πάντοτε τὰ ἀποτελέσματα τῆς συγκεντρώσεως τῆς βιομηχανικῆς παντὸς εἶδους ἐνεργείας εἰς χεῖρας τῶν κυβερνήσεων. Ὅταν οἱ μαθηταὶ ἔτρεφον τοὺς διδασκάλους των, οἱ τελευταῖοι ἐποίουν θαύματα. Ὅταν ὁμως αἱ Κυβερνήσεις εἰσάγουσιν τὴν σοφίαν αὐτῶν εἰς τὸ ἱερόν τῆς διανοητικῆς ἐκπαιδεύσεως, φεύγουσι δρομαῖοι οἱ ἀληθεῖς ἐν αὐτῷ λάτρες τοῦ θεοῦ. Ἡ ἐν Βιέννῃ ἔκθεσις ἀπέδειξε δύο μόνον προέχοντα λαοὺς εἰς τὸ ζά-

διον τῆς πνευματικῆς βιομηχανίας, τὴν Ἀρκτῶαν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Γερμανίαν. Τὰ βιβλία, οἱ πίνακες, τὰ ὑποδείγματα τῆς Γερμανικῆς διδασκαλίας εἰλκυσαν τὴν καθολικὴν προσοχὴν. Ἄλλ' ἢ Ἀμερικὴ ἀντέταξεν ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Βιέννης ὁλόκληρον σχολεῖον τοῦ ΛΑΟΥ αὐτῆς μετὰ τῶν βιβλίων, τῶν καθισμάτων, τῶν πλακῶν, τῶν πινακῶν, τοῦ μουσικοῦ ὄργανου καὶ τοῦ καθηγητοῦ αὐτοῦ, ὅστις ἐξήγει εἰς τὸν κόσμον, τὸν ἐπισκεπτόμενον τὸ παράδοξον τοῦτο ἔκθεμα, τὰ πάντα μετὰ τοιαύτης γοητείας, ὥστε, καθὼς λέγει ὁ K. Ad. Blaise, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φύγη τις ἐκεῖθεν ἄνευ τινὸς ὠφελείας.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ.

Κατὰ τὸν Δεκέμβριον 1871 τὸ Γερμανικὸν κοινοβούλιον ἐνομοθέτησε τὴν καθ' ἅπασαν τὴν Αὐτοκρατορίαν εἰσαγαγὴν δύο κοινῶν χρυσῶν νομισμάτων, τῶν 10 καὶ 20 Marc = 14 καὶ 28 δραχμῶν, ἐπὶ ἀναμίξει 900 χιλιοστῶν καθαρῷ χρυσοῦ πρὸς 100 χιλιοστὰ χαλκοῦ, ἀπηγόρευσε δὲ πρὸς τὰς ἀποτελούσας τὴν Ὁμοσπονδίαν ἐπικρατείας τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἐκκοπὴν ἀλλοίων χρυσῶν νομισμάτων καὶ ἐν γένει ἀργυρῶν, διατάξαν συγχρόνως τὴν ἐκ τῆς κυκλοφορίας ἀπομάκρυνσιν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων Γερμανικῶν νομισμάτων.

Ὁ νόμος οὗτος, ἐν πολλοῖς ἀτελής, συνεπληρώθη κατὰ τὸ τελευταῖον θέρος ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ κοινοβουλίου ἐπὶ τῶν ἐξῆς βάσεων. Ἐν πρώτοις προσετέθη καὶ τρίτον χρυσοῦν νόμισμα μικροτέρας ἀξίας, ἦτοι 5 Marc = 7 δραχμῶν, ἀπαραίτητον ἐν ταῖς ἡμερησίαις συναλλαγαῖς, ἕνεκα τῆς ἐκτάσεως τῶν ὁποίων ὠρίσθη περιπλέον ἢ ἐκκοπὴ καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων 5, 2, 1, 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{5}$ Marc = 7, 2 $\frac{8}{100}$, 1 $\frac{10}{100}$ δραχμῶν, 70 καὶ 28 λεπτῶν, ἐπὶ τῇ αὐτῇ καὶ κατὰ τὰ

χρυσὰ νομίσματα ἀναμίξει 900 χιλιοστῶν ἀργύρου καὶ 100 χιλιοστῶν χαλκοῦ.

Ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀργυρῶν τούτων νομισμάτων εἶναι ἀπλῶς συμπληρωτικὴ, καθὼς καὶ ἡ τῶν ἐξ εὐτελῶν μετάλλων, τοῦ νίκελ (10 καὶ 5 pfennig = 14 καὶ 7 λεπτῶν) καὶ τοῦ χαλκοῦ (2 καὶ 1 pfennig). Διὰ τοῦτο προσδιωρίσθησαν τὰ ἀργυρὰ μὲν νομίσματα εἰς 40 Marc ἀνὰ πᾶσαν ψυχὴν τοῦ Γερμανικοῦ πληθυσμοῦ, 10×40 ἑκατομμύρια περίπου = 400 ἑκατομμύρια Marc, ἦτοι 560 ἑκατομ. δραχμῶν· τὰ ἐκ νίκελ δὲ καὶ χαλκοῦ εἰς $2 \frac{1}{2}$ Marc κατὰ κεφαλὴν, ἦτοι 100 ἑκατομμύρια. Οὐδεὶς ἐν τούτοις εἶναι ὑπόχρεως νὰ δεχθῇ εἰς πληρωμὴν τῶν πρὸς αὐτὸν ὀφειλομένων ἀργυρὰ νομίσματα πλεόν τῶν 20 Marc καὶ εἰς νίκελ καὶ χαλκὸν πλεόν τοῦ 1 Marc. Ἡ κυρία λοιπὸν δύναμις τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας ἐξασφαλίζεται κυρίως εἰς τὸν χρυσόν. Ἀμα ἐκ τῆς τριβῆς τὰ μὲν χρυσὰ νομίσματα τῶν 10 καὶ 20 Marc ἀπολέσωσι 5 χιλιοστὰ καὶ τὰ τῶν 5 Marc 8 χιλιοστὰ τοῦ νομίμου αὐτῶν βάρους, τὰ δὲ ἐξ ἀργύρου, νίκελ καὶ χαλκοῦ ἐπαισθητῶς ἀλλοιωθῶσιν, ἀποσύρονται τῆς κυκλοφορίας καὶ ὑποβάλλονται δαπάναις τῆς Ὁμοσπονδίας εἰς ἀναχώνευσιν. Πᾶς κάτοχος χρυσοῦ δύναται νὰ μεταβάλλῃ αὐτὸν εἰς νομίσματα τῶν 20 Marc, πληρώνων 7 Marc διὰ πᾶσαν καθαρὰν λίτραν χρυσοῦ, ἐξ ὧν τὰ 4 λογίζονται ἀπέναντι τῆς δαπάνης τοῦ νομισματοκοπέιου καὶ 3 εἰς ὄφελος τοῦ δημοσίου θησαυροῦ.

Ἐν γένει ἡ ἐναρξίς τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νομισματικοῦ τούτου συστήματος ἀφέθη εἰς τὴν κοινὴν ἀπόφασιν τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Συμβουλίου (Bundes-Rath). Τοιοῦτοτρόπως, σὺν τῇ ἀξίᾳ τῆς νομοθετικῆς προειδοποιήσεως, ἡ Κεντρικὴ τῆς Γερμανίας ἐξουσία ἔχει ἀνὰ χεῖρας σπουδαιστάτην δύναμιν πρὸς νομισματικὴν ἐν καταλλήλῳ ὥρᾳ κατὰ τῶν ἀλλοφύλλων ἐπιδρομὴν. Διότι, ἐνῶ κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς Bremer Handelsblatt ἐκυκλοφόρουν κατὰ τὰ τέλη Ἰουνίου 1873 ἐν Γερμανίᾳ 1 890 ἑκατομμύρια δραχμῶν εἰς ἀργυρὰ νομίσματα, θέλουσι ταῦ-

τα περιορισθῆ (ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη) εἰς μόνον 560· ἐπομένως τὰ ὑπόλοιπα 4 330 ἑκατομμύρια (ποσότης γιγαντιαία, διπλασία τῆς ἐν ὄλοις τοῖς ἀργυρείοις τῆς γῆς ἐνιαυσίου παραγωγῆς), φεύγοντα τὴν ἀχάριστον εἰς ἀργυρὰ σκευὴ χώνευσίν των, θὰ τραπῶτιν ἐ γ κ α ἰ ρ ω ς πρὸς τὰς νομισματικὰς ἐκείνας ἀγοράς, αἵτινες, ὡς π. γ. ἡ Γαλλικὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ, ἔχουσι διττὴν τὴν ἑαυτῶν βάσιν, ἐκ χρυσοῦ τοῦτέστι καὶ ἀργύρου. Σκοπὸς λοιπὸν ἔσεται ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Γερμανίας πρὸς τὰ χρυσὰ τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης· ἐν τῷ μεταξὺ δὲν περιφρονοῦνται καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βιωτικῆς ἐφόδια. Πόση διαφορὰ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς τοῦ Τακίτου (Germania 5) οἵτινες προετίμων τὰ ἀργυρὰ νομίσματα ἐν ταῖς συναλλαγαῖς αὐτῶν! Γνώρισμα ἀσφαλὲς τῆς νέας οἰκονομικῆς περιόδου, εἰς ἣν οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν εἰσῆλθον κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν νομισματικὴν εἰσβολήν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν, ἀποτελεῖ αὐτὴ περίεργον σελίδα τῆς ἱστορίας τῶν διαφορῶν ἐκ Γερμανίας ἐπιδρομῶν. Ἐν αἷς χώραις τὸ οἰκονομικὸν τοῦτο φαινόμενον λάβει εὐρείας διαστάσεις, θὰ συμβῆ ἀληθῆς ἐξ ἀργυρῶν νομισμάτων πλημμύρα, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὁποίας θὰ ἀναφανῶσιν ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου ἐν τῇ ἐλαττώσει τῆς ἀνταλλακτικῆς δυνάμεως τῆς ἀργυρᾶς ὕλης καὶ ἐν τῇ διαταράξει τῆς μεταξὺ τῶν διαφορῶν ἀξιῶν ὑπαρχούσης ἁρμονίας.

ΔΑΣΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

Ἡ δασικὴ καλλιέργεια διαφέρει τῆς γεωργικῆς κατὰ τοῦτο ἰδίως, ὅτι ἡ γονιμότης αὐτῆς ἀπαιτεῖ πολὺ μείζον χρονικὸν διάστημα. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Colla ἡ ἐπὶ ἐνὸς Πρωσικοῦ στρέμματος ἐνιαυσία αὐξήσις δάσους ἐν καλῇ καταστάσει ἀκολουθεῖ τὴν ἐπομένην πρόοδον·

ἡλικία δένδρου.	Φηγὸς (ὄξειά).	ἐλάτη.
0— 40 ἔτη	40,9 κυβικοὺς πόδας	23 κυβ. πόδ.
10— 20 »	48 »	47 »
20— 30 »	27 »	49 »
30— 40 »	28 »	51 »
40— 50 »	29 »	52 »
50— 60 »	34 »	54 »
60— 70 »	33 »	52 »
70— 80 »	35 »	54 »
80— 90 »	37,6 »	47 »
90—100 »	37,3 »	46 »
100—140 »	37 »	37 »
140—120 »	36 »	33 »

Ἡ μείζων λοιπὸν αὐξήσις ἐπὶ μὲν τῆς φηγοῦ συμβαίνει κατὰ τὴν ἐννάτην δεκαετίαν τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ἐπὶ δὲ τῆς ἐλάτης, τὴν ὁποίαν τὰ Ἑλληνικὰ δάση γνωρίζουσι ὑπὸ τὰ εἶδη Ἐλάτη Ἀπόλλωνος, Βασιλίσσης Ἀμαλίας, Παναχαϊκῆ, κατὰ τὴν ἕκτην δεκαετίαν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται ἡ κανονικὴ κάρπωσις τοιοῦτων δασῶν. Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι καὶ δάση, τῶν ὁποίων τὰ μὲν δένδρα ἀναπτύσσονται πρωιμότερον, ἢ δὲ κάρπωσις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 25—40 ἔτους. Ὅπωςδὴποτε ἡ δασικὴ οἰκονομία μετράται κατὰ γενεάς, καὶ πρέπει μία καὶ δύο νὰ παρῆλθωσιν, ἵνα καρπωθῆ ἡ ἐπερχομένη.

Ὁ φυσικὸς οὗτος νόμος τῆς δασικῆς οἰκονομίας ἔχει στενωτάτην σχέσιν πρὸς τὸ ζήτημα τῆς δασικῆς ἰδιοκτησίας. Μικροὶ ἰδιοκτῆται δὲν δύνανται νὰ ἐπιδοθῶσι εἰς δασικὴν καλλιέργειαν ἐντὸς τῶν περιορισμένων γαιῶν αὐτῶν. Ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς πρέπει νὰ δενδροτομῶσι κατὰ τοιαῦτα χρονικά διαστήματα, καὶ πρέπει ἐντεῦθεν νὰ μὲνη ἀκαλλιέργητος ὁ κενωθείς τόπος, δὲν ὑπάρχει ἀφ' ἑτέρου ἱκανὸς χώρος εἰς τοιαύτην δασοκομίαν κατὰ χρόνον καὶ τόπον διαδοχῆν. Ἴνα συμβαδίζωσι λοιπὸν ὅλαι αἱ δασικαὶ ἡλικίαι, ἀπαιτεῖται μεγάλη ἔκτασις γαιῶν καὶ ἐπομένως μεγάλα ἰδιοκτησία. Παρίσταται οὕτως ἡ ἰδέα τῶν μεγάλων νομικῶν προ-

σώπων, ἐπὶ τῶν ὁποίων διέρχονται οἱ αἰῶνες χωρὶς νὰ καταστρέψωσι τὴν ὑπαρξὴν αὐτῶν. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ φυσικοῦ προσώπου, μεγάλου δασικοῦ ἰδιοκτῆτου, ἔρχεται ὁ θάνατος καὶ ἡ κληρονομικὴ διαδοχὴ, ἵνα εἰς 50 ἔτη διαιρεθῇ ἡ περιουσία του εἰς τόσους κλήρους, ὅσοι καὶ συγγενεῖς ἢ ἀπόγονοι. Ἀλλὰ τὸ ἔθνος, οἱ δῆμοι, αἱ κοινότητες ζῶσι μετὰ τοῦ χρόνου. Τὰ πρόσωπα λοιπὸν ταῦτα δύνανται νὰ ἀσχοληθῶσιν ἀσφαλῆστερον εἰς τὴν δασικὴν οἰκονομίαν καί, συγκεντρώνοντα τὰς ἐγκαταλελειμμένας ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀγρίας τῆς φύσεως χώρας, νὰ ἀναπτύξωσι τὴν καλλιέργειαν τῶν δασῶν, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων τοῦ τόπου καὶ τῆς στενῆς σχέσεως, ἣτις ὑφίσταται μετὰ τῆς φυτικῆς καὶ τῆς μεγάλης τῶν ἐθνῶν ζωῆς.

ΧΡΟΝΙΚΑ.

Ἐκτὸς διαφόρων οἰκονομικῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς λόγων, ἡ Ἑλληνικὴ μεταλλεῖα ὀφείλει μὲγα μέρος τῆς ἐκ τελευταίων τινων συμπτωμάτων ἀπογοητεύσεως αὐτῆς εἰς τὴν ἀτελῆ ἐξακριβῶσιν τῶν μεταλλευσίμων χώρων. Πολλάκις μηδαμινὰ ἔχνη κῆξησαν ὑπὲρ τὸ μέτρον ματαίως ἐλπίδας. Ἐν τούτοις ὁ Κ. Boisseul ὑπέβαλεν ἐσχάτως (1 Ἰουλίου 1873) ἐνώπιον τῆς ἐν Παρισίοις ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τὰς μακρὰς αὐτοῦ μελέτας ἐπὶ τῶν μεταλλείων Cornwall, ἐν ταῖς ὁποῖαις δίδονται οἱ κανόνες, οὓς πρέπει νὰ ἀκολουθῆσιν ὁ μεταλλευτὴς εἰς εὑρεσιν τοῦ πλουσιωτέρου μέρους τῆς μεταλλοφόρου φλεβῆς, ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸ κυρίως μεταλλεῖον. Πόσης βιομηχανικῆς σπουδαιότητος εἶναι αἱ τοιαύτης φύσεως ἐρευναι τῆς ἐπιτημῆς, δύνανται νὰ μαρτυρηθῶσιν αἱ ὑπὸ μεταλλευτικὴν ἐποψίν πτωχαὶ σχετικῶς χώραι. Ἀλλ' ἀπατῶμαι· ἐν Ἑλλάδι νομίζουσι πολλοὶ, ὅτι ὅπου ἀξίνη ἐκεῖ καὶ μεταλλεῖον.

— Ἡ μέση ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκπαιδευσις, κοινὴ εἰς ἀμφοτέρω τὰ γένη, ὑποβάλλεται εἰς δύο πάντοτε βαθμοὺς δοκιμασίας. Οἱ σπουδασάντες προσέρχονται ἐλευθέρως, εἴτε διὰ τὸν ἀνώτερον βαθμὸν (seniors), εἴτε διὰ τὸν δευτέρον (juniors). Τοιοῦτοτρόπως διὰ τὸν πρῶτον προσήλθον κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος ἐν Oxford 473 καὶ ἐβραβεύθησαν 243, διὰ τὸν δευτέρον δὲ 4 116 καὶ ἐβραβεύθησαν 709. Τὸ

ἀξιοσημειώτον εἶναι, ὅτι τὸ πρῶτον βραβεῖον τοῦ πρώτου βαθμοῦ ἔτυχε γυνή (ἡ θυγάτηρ τοῦ οἰκονομολόγου Κ. Rogers). Ὁ συναγωνισμὸς λοιπὸν τῶν γυναικῶν δὲν εἶναι ἀδιάφορος ὑπόθεσις εἰς τὴν μέχρι τοῦδε κοινωνικὴν ἀποκατάστασιν. Ἐὰν προσθέσωμεν καὶ τὸν βιομηχανικὸν καὶ ἀπὸ τινος χρόνου ἐπιστημονικὸν (ιατρικὴ) συναγωνισμὸν, τὰ δύο γένη ταχέως θὰ μετρήσωσι τὰς δυνάμεις των εἰς τὴν μεγάλην τῆς κοινωνίας παλαίστραν.

— Κατὰ τὴν ἐπ' ἐσχάτων συζήτησιν τοῦ Γερμανικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1874 ἐβεβαιώθη ὁ ἐπίσημος ἀριθμὸς τῶν πληρωθέντων ὑπὸ τῆς Γαλλίας λύτρων· 5 301 400 000 φρ. ! Εἶναι περὶεργος ἡ Γερμανικὴ χρῆσις τῶν χρημάτων τούτων. 150 ἑκατομμύρια κατετέθησαν ἐν τῷ ἀνάκτορικῷ τοῦ Βερολίνου θησαυροφυλακίῳ· 1 350 ἑκατομμυρίων ἡ τοποθέτησις ἐνεπιστεύθη τῷ Κ. Bismarck, ἵνα δι' 700 $\frac{1}{2}$ ἑκατομ. σχηματισθῇ ταμεῖον ἀπομάχων, δι' 619 $\frac{3}{4}$ ἑκατομ. ἀναδιοργανωθῶσι τὰ Γερμανικὰ φρούρια καὶ διὰ 30 ἀνοικοδομηθῇ τὸ κατὰστῆμα τοῦ Γερμανικοῦ κοινοβουλίου. Εὐτυχῆς ἐκδήκησις κατὰ τῆς ἐκ μακρᾶς ἐποχῆς ἀντιπολιτεύσεως τούτου πρὸς τὰ συγκεντρωτικὰ σχέδια τῆς Βερολινείου αὐλῆς. Τῶν ὑπολοίπων 3 733 000 000 ἡ διανομὴ ἐκανονίσθη ἐπὶ τῆς ἐπομένης ἀναλογίας:

Ἀρχαία Βόρρειος Ὀμοσπονδία	107 679 125
Βαυκρία	14 538 825
Βυροτεμβέργη	4 345 450
Βάδη	3 768 450
Ἔσση	1 869 975.

Τῆς διανομῆς ὅμως ταύτης προηγείται ἡ ἐξόφλησις 2 243 970 000 φρ. εἰς ἃ ἀνερχονται τὰ πολεμικὰ ἔξοδα τῆς Γερμανίας, καὶ ἄλλα τινα ποσὰ παρ' αὐτῆς διὰ τὸν αὐτὸν λόγον συνομολογηθέντων χρεῶν.

— Ἡ παραγωγὴ τοῦ σίτου κατὰ τὸ 1873 ὑπολογίζεται ἐν Γαλλίᾳ εὐχάριστος διὰ τὸ πέμπτον τῶν καλλιεργουμένων γαιῶν, μετρία διὰ τὰ τρία πέμπτα καὶ κακὴ διὰ τὸ ἕτερον πέμπτον· ἐν Ἀγγλίᾳ ἐλλειπῆς ἐνεκεὶ τῆς βραδύτητος τῆς συγκομιδῆς καὶ τῆς μικρᾶς ἐκ τοῦ προηγουμένου γεωργικοῦ ἔτους προμηθείας τῶν ἀποθηκῶν αὐτῆς· ἐν Ἰταλίᾳ ἱκανῶς εὐχάριστος· ἐν Γερμανίᾳ, Ἰσπανίᾳ καὶ Βορείῳ Ἀμερικῇ πολλοῦ λόγου ἀξία· ἐν Ρωσίᾳ εὐχάριστος μὲν κατὰ τὴν Βασσαραβίαν καὶ τὴν Πολωνίαν, μικροτέρα δὲ σχετικῶς καὶ ἀποτελεσματικωτέρα ἀπολύτως κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ Ταϊγανίου καὶ τῆς Ἀζοφικῆς, ἐν ἣ ἀντι ὡς ἄλλοτε 50—60 ἑκατομμυρίων στρεμμάτων ἐκαλλιεργήθησαν κατὰ τὸ 1872—1873 μέχρις 90 ἑκατομμυρίων· καὶ

ἐν Ρωμανίᾳ δὲ ἡ σιτοφορία ὑπολογίζεται ἀξιόλογος. Ἐπὶ τοῦ ὄλου λοιπὸν ἢ καθ' ἡμᾶς Εὐρώπῃ δὲν ἔχει φόβους σιτοδείας. Ὅσαι χῶραι καθυστέρησαν τῶν ἄλλων, θὰ λάβωσιν ἐκ τούτων ἰκανὴν ἐπικουρίαν, οἶαν μαρτυρεῖ ἡ ἀμέσως παρατηρουμένη ὑποτίμησις τῶν σιτηρῶν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ κατὰ συνέπειαν τῶν αὐξανομένων ἐκ τῆς Βορειοανατολικῆς προσφορῶν.

— Προκειμένου περὶ τῶν προϊόντων τῆς Γεωργίας σπουδαιοτάτην κέλῃται νὰ ἐξακικήσῃ ἐπιρροὴν ἢ ὁσημέραι προαγομένη μετεωρολογικὴ ἐπιστήμη. Ἡ κατὰ τὸ δυνατόν πρόγνωσις τοῦ καιροῦ (καθὼς π. χ. ἡ τῶν καταιγίδων τηλεγραφικὴ προειδοποίησις, ἣτις ἀποτελεῖ ἐν τῇ δημοκρατίᾳ τῆς Ἀμερικῆς οὐσιωδέστατον καὶ πολυδάπανον κλάδον δημοσίων ἔργων) συνδέεται στενωῶς μετὰ τῆς καλλιέργειας, τῆς ἐντάσεως αὐτῆς καὶ ἐπομένως τοῦ πλήθους καὶ τῆς τιμῆς τῶν προϊόντων. Τὸ τελευταῖον ἐν Πετροπόλει συνέδριον τῆς Καταστατικῆς περιέλαβε καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν λαῶν. Ὅτι δὲν πρόκειται περὶ εὐτοπίας, μαρτυρεῖ ἡ ἐν Βρυξέλαις π. χ. πείρα, καθ' ἣν, ἐάν βροξῆ 9 ἢ 10 ἡμέρας, ἡ ἐπομένη ἔσεται βροχερὰ 4 πρὸς 1. Καὶ ἐν Ἀθήναις δὲ παρατηρεῖται ὁ καιρὸς, ἔχων τι ἀναγκάως περιοδικόν.

— Πρὸ ὀλίγου χρόνου συνέστη ἐν Ρωμανίᾳ σπουδαιοτάτη ἐταιρία ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Tράπεζα Βραβίλας*» πρὸς ἐπιχειρήσιν χρηματιστικῶν (financiers), ἐμπορικῶν, βιομηχανικῶν, κτηματικῶν ἐργασιῶν καὶ δημοσίων ἔργων διὰ κεφαλαίου 4 000 000 φρ. Οἱ ἰδρυταὶ τῆς ἐταιρίας (φρ. 2 000 000) ὑπολογίζονται εἰς 27, ἐξ ὧν οἱ 17 εἶναι Ἕλληνες (1 420 000 φρ.) Ἡ οἰκονομικὴ λοιπὸν Ἀνατολὴ ὁσημέραι προάγεται εἰς τὸν σύνδεσμον τῶν διαφόρων αὐτῆς λαῶν.

— Κατὰ τὸν *Économiste Français* (13 Ἰουλίου 1873) τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα εἶναι μᾶλλον οἰκονομικόν ἢ πολιτικόν (ἴδ. καὶ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιθεωρήσεως φυλ. Αὐγούστου σελ. 264). Ἐνῶ εἶναι ἀμφίβολος ἡ λύσις αὐτοῦ διὰ συνδυασμῶν καθαρῶς πολιτικῆς φύσεως, οἵτινες θὰ ἔχωσι πάντοτε τὸ ἀμάρτημα, ὅτι δὲν δύνανται νὰ εὐχαριστήσωσιν ὄλον τὸν κόσμον ἀπ' ἐναντίας ἡ λύσις ἔσεται ἐπιτυχῆς, ἐάν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει κυβέρνησις βροβῆ τολμηρῶς ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ σταδίου καὶ κατορθώσῃ τὴν ἔνωσιν τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς διότι εἶναι ἀξιοσημεῖον, ὅτι τὰ ἀρχαῖα μίση, τὰ διαιρούμενα ἄλλοτε τοὺς Μουσουλμάνους καὶ τοὺς Χριστιανούς, ἀπόλεσαν νῦν παλὺ τῆς δυνάμεώς των. Καὶ βεβαίως μὲν ἐκάστη ἐθνικότης ἔχει τὸν ἰδιαιτέρον αὐτῆς σκοπὸν, τὸ ἰδανικόν ἦτοι εἰς ὃ ἔχει προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς· ἀλλ' εἶναι προφανές, ὅτι ἡ τάσις πρὸς τὴν ὕλικὴν ἀνάπτυξιν ἐπισκιάζει ἀπὸ τινων χρόνων τὰ πολιτικὰ ὄνειρα.

Ἐν Ἀθήναις, 4 Ὀκτωβρίου 1873.